

Ladonja

VJERSKI INFORMATIVNO-KULTURNI LIST | 3/338 | GODINA XXXIII | CIJENA 10 KN

OŽUJAK 2014.

Poštovani čitatelji,

zašli smo u vrijeme korizme i nadam se da imamo još dovoljno snage i motiva da vrijeme, koje nam je preostalo do blagdana Isusova uskrsnuća, iskoristimo za svoj duhovni rast. Iako nas je možda već prošao onaj prvi žar početka korizme, još uvijek imamo razloga promišljati o sebi i svom duhovnom životu, još se uvijek možemo osvrnuti oko sebe i prepoznati one kojima je potreba naša pomoć, naša lijepa riječ ili savjet, ili možda naše ohrabrenje. Tako će i naša odricanja imati svoju svrhu jer post nije sam sebi svrhom. Sve će to imati smisla ako nakon korizmenih dana budemo sličniji Isusu Kristu, ako budemo bolji ljudi.

Bilo bi dobro da se uključimo u sve hvalljedne aktivnosti koje se tijekom korizme organiziraju u našoj biskupiji i u našim župama. I ove se korizme organiziraju korizmena hodočašća u naše katedrale i to je znak našeg zajedništva. Time svjedočimo da mi kršćani ne mislimo i ne živimo sva-tko za sebe, niti se bavimo samo sobom, već u zajedništvu s drugima idemo putem

obraćenja i duhovne obnove. Pobožnost Križnoga puta, koja se od davnine u mnogim župama slavi, može pomoći u boljem proživljavanju Isusove muke i smrti, a u tim se postajama prepoznajemo i mi sa svojim križevima i mukama. Razmišljanjem o Isusovoj muci postajemo svjesni svrhe svojih muka i trpljenja jer znamo da svim postajama smisao daje događaj koji slijedi, a to je Isusovo uskrsnuće. Ono je pobjeda dobra nad zlom, pobjeda života nad smrću.

Ovih dana Pazinski kolegij - klasična gimnazija s radošću i razlogom slavi 20 godina svog djelovanja te 100 godina od izgradnje zgrade u kojoj je djelovalo Pazinsko sjemenište i u kojoj danas djeluje Kolegij. U ozračju blagdana sv. Josipa, zaštitnika Kolegija, i naša Ladonja slikom i riječju želi dati svoj doprinos tom važnom događaju.

VILIM GRBAC

odgoju i obrazovanju mlađih, na dobrobit društva i Crkve u Istri i domovini. Nakon dvadeset godina djelovanja Pazinski kolegij može ponosno pogledati iza sebe jer je uvijek nastojao biti i ostati na tom putu prenošenja vrijednosti na nove generacije, onako kako je zamišljeno na početku. Za sve dobro što je ostvareno, lijepo je reći hvala, ponajprije mons. Antunu Heku, profesorima, odgojiteljima i svim djelatnicima koji su dali doprinos plodonosnom životu Kolegija. Vjerujem da tu zahvalnost osjećaju i učenici, prijašnji i sadašnji, i da će na sve to znati uzvratiti svojim primjerenim životom i djelovanjem. Svima koji danas lome tvrd kruh u odgoju i obrazovanju učenika u Pazinskom kolegiju: ravnatelju, profesorima, odgojiteljima i ostalim djelatnicima, neka sve to bude poticaj i ohrabrenje za daljnji uspješan rad. Upravo je takav Kolegij potreban ovoj našoj sredini da bi iz njega moglo stasati nove generacije mlađih ljudi koji cijene prave, istinske vrijednosti, kao što su ljubav, poštovanje, međusobno razumijevanje i odgovornost. Vjerujemo da će sadašnji, ali i budući učenici znati iskoristiti prigodu za istinski rast osobe koji im Kolegij omogućuje. Ladonja se, dakako, pridružuje čestitkama i dobrim željama da Bog i u budućnosti prati i vodi Pazinski kolegij.

IMPRESUM

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač:

Biskupski ordinarijat Porečke i Pulske biskupije

Glavni urednik: Vilim Grbac

Zamjenik glavnog urednika: Željko Mrak

Uredništvo: Blaž Bošnjaković, Ana Cvitan, Vilim Grbac, Ilija Jakovljević, Tomislav Milohanić, Željko Mrak

Adresa uredništva:

Dobrilina 6, 52000 Pazin, tel: 052/624-863, ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Grafičko oblikovanje i priprema: David Ivić

Tisk/Nakladnik:

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Žiro račun: 2380006-1147003243

Devizni račun

ESB: CHR22 70010000-09166144

IBAN: HR7324020061100107336

SWIFT ESBC HR 22

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovница: Pazinski kolegij (foto Tedi Brajković)

Vjerujem da događanja oko obilježavanja ovih obljetnica imaju za cilj zahvaljiti Bogu i svima koji su doprinijeli, najprije izgradnji ove velebne zgrade u Pazinu, sve s ciljem da se učini nešto za školovanje mlađih, posebno onih koji su siromašni. S razlogom danas moramo biti zahvalni za postojanje sjemeništa koje je djelovalo s ciljem odgajanja mlađih ljudi i za svećeničko zvanje, ali i za življenje pravih vrijednosti, i to u teškom razdoblju naše povijesti.

Ista ta želja i potreba bila je prisutna i u nastojanju mons. Antuna Heka kada je prije 20 godina, uz velik trud i zalaganje, zajedno sa suradnicima, odlučio otvoriti klasičnu gimnaziju s đačkim domom. Sve to stoga kako bi istarska Crkva dala svoj doprinos u

ADAMOVО IZGUBLJENO ODJELO

✉ NIKOLA MLADINEO

Korizma ne podsjeća čovjeka samo na njegovo stanje smrtnosti, grijeha, izloženosti zemaljskim nevoljama, već naviješta obnovu njegova izgubljenog dostojanstva i milost posinovljena po našem Gospodinu Isusu Kristu. Ono što je stari Adam izgubio, Krist nam je obilno i preobilno vratio. Ovaj snažan teološki izričaj nosi u sebi blago bogate biblijske tradicije, kao što je ona o prvotnoj svjetlosti. Stari tumači su, naime, polazeći od činjenice da u Post 1,3 Bog stvara svjetlost, a zatim u 1,14-15 opet stvara svjetlila na svodu nebeskom da svijetle Zemlji, došli do jednostavnog zaključka da ono prvotno svjetlo nije bilo stvoreno radi pukog rasvjetljivanja, već da ostaje nekako u pozadini stvaranja i da mu ne pripada, nego kao neko otajstvo prožima sve ono što će u nastavku biti stvoreno. Prema tome, usprkos uvriježenu mišljenju, trebalo bi reći da u prvi dan stvaranja Bog nije stvoreno svjetlo, već prije svega vrijeme, označeno ritmičkom izmjenom dana i noći. Ili drugim riječima: iz otajstvenog svjetla Bog izvodi vrijeme na isti način kao što iz voda bezdana uzdiže kopno. Slično nam kaže Ivanov proslov: "Svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka dođe na svijet, bijaše na svijetu i svijet po njemu posta." (Iv 1,9-10)

Kršćanska antropologija nabraja mimonaravne darove koje je posjedovao Adam, kao što su besmrtnost, savršenstvo uma i osjećanja, nedostatak tjelesnih tego-

ba. Ovo pridodano savršenstvo nije bilo dio njegove naravi, već je bilo primljeno kao dar. Dar koji biblijska predaja pripisuje posjedovanju onog prvotnog svjetla kojim je Adam bio zaodjeven kao odijelom. Ta je slava znak posebnog, gotovo božanskog, dostojanstva koje je Adam uživao kao vrhunac stvaranja, stvoren na sliku Božju. Iako je bio gol, Adam nije osjećao stida jer je bio odjeven u odjeću od svjetla (Post 2,25). Zbog toga nimalo ne čudi da je prva posljedica grijeha Adamovo naglo otkrivanje vlastite golotinje (Post 3,10-11). Grijehom je, naime, izgubio mimonaravne darove, nije bio više zaodjeven slavom prvotnog svjetla, osjetio je žalac smrti u svom samom bitku i ostao je potpuno sam, lišen božanskog života. Adamov pad imat će dugoročne i mnogostrukе posljedice za njegovu egzistenciju na Zemlji, no da bi ih ublažio, Bog je u svom milosrdju načinio Adamu i Evi kožnu odjeću (Post 3,21). Prema starim tumačenjima ova nova kožna odjeća nije ništa drugo nego naša ljudska koža koja oblaže i štiti naše tijelo, ali je također ranjiva, osjetljiva te podložna požudi. Zbog Adamova grijeha prvotna svjetlost nije bila oduzeta samo njemu, već i cijelom stvorenu koje je otad podložno raspadljivosti, ali u nadi iščekivanja obnove izgubljene slave (Rim 8,19-21). Ona je nagovještena u Praevanđelju koje navješće dolazak poroda Žene koji će zgaziti glavu Zmiji (Post 3,15).

U tu je svrhu Bog prvotnu svjetlost sakrio pod svojim Prijestoljem kako bi je nanovo objavio u dane Mesije kad će

Adam opet zadobiti svoju negdašnju slavu. Ona se nakratko pojavila na Mojsijevu licu za objave na Sinaju, no Izraelci nisu je još bili sposobni primiti te je stoga Mojsije nosio koprenu preko lica (Izl 34,35). Zakon je, naime, tek sjena budućih dobara (Heb 10,1). Konačno objavljenje Božjeg svjetla ostvaruje se u Isusu Kristu, On sam za sebe kaže: "Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života." (Iv 8,12) Na vidljiv je način Isus pokazao to svjetlo u svom Preobraženju kada se odjenuo svjetlosnim haljinama i tako pokazao da je došao obnoviti ono što je stari Adam izgubio. O tomu sv. Pavao kaže: "Ta Bog koji reče: 'Neka iz tame svjetlost zasine!' On zasvijetli u srcima našim da nam spoznanje slave Božje zasvijetli na licu Kristovu", te "...po Duhu se Gospodnjem preobražavamo u istu sliku – iz slave u slavu." (2Kor 4,6; 3,18)

Na vidljiv se način ovo uprisutnjuje u sakramentu krštenja u kojem primamo svjetlo Kristovo i odijevamo bijele haljine koje su znak novog dostojanstva: "Jer svukoste staroga čovjeka s njegovim djeelim i obukoste novoga?" (Kol 3,9-10) Zato su se u prvotnoj Crkvi krštenici zvali "prosvijetljeni" – to se ne odnosi na intelektualno prosvjetljenje, već označuje potpuno nov način življenja u uskrsrom Isusu Kristu. Ova se stvarnost u nama pomalo razvija, usred poteškoća ovog zemaljskog života u kojem "...doista stenjemo i čeznemo da se povrh njega zaodjenemo svojim nebeskim obitavalištem... da život iskapi ono što je smrtno." (2Kor 5,2,4)

20 GODINA PAZINSKOG KOLEGIJA

✉ LUKA PRANJIĆ

"Strah me je! Drago mi je razmišljati o budućnosti u pogledu ciljeva i rezultata, ali me je strah razmišljati o zahtjevima." (mons. Antun Hek prigodom početka rada Pazinskog kolegija)

Istrah i nuda bili su opravdani, štoviše, nužni. Trebalo je bojati se, trebalo je nadati se... Trebalo je bojati se i nadati se istovremeno i podjednako. Zdrava sprema odmjerenog straha i nade, monsinjora Heka i onih koji su s njim dijelili njegove strepnje i streljenja, bila je dobitna kombinacija. Strah je urođio odgovornošću i pozrtvovnim zauzimanjem, a nuda ovime:

Ivan Barišić, diplomirani inženjer građevinarstva, project manager ADRIS grupe

Hrvoje Bedrina, prevoditelj

Silvija Colić, diplomirana ekonomistica

Emil Erdec, diplomirani pravnik – odvjetnik

Lena Gović, diplomirana ekonomistica

Vedran Gršković, diplomirani agronom

Tomislav Hek, diplomirani inženjer građevinarstva – poduzetnik

Alma Husejnagić, diplomirana pravnica

Katja Kremenić, ugledna vizualna umjetnica (SLO)

Damir Kučica, informatički stručnjak

mr. sc. Petar Kufner, diplomirani inženjer arhitekture – u Bruxellesu specijalizirao unutrašnje uređenje prostora (Belgija)

dr. sc. Sandro Matošević, znanstvenik istraživač – biotehnologija (UK – SAD)

Ivan Matovina, diplomirani inženjer elektrotehnike i računarstva – stručnjak u području obnovljivih izvora energije (Austrija)

doc. dr. sc. Ivan Milotić, sveučilišni profesor pravnog fakulteta – objavio više knjiga i znanstvenih radova

Aljoša Mohorović, informatički stručnjak – vlasnik/osnivač jedne od uglednijih web development tvrtki u Hrvatskoj

Nikola Peteh, diplomirani ekonomist

dr. sc. Mihovil Pletikos, znanstvenik istraživač – rad ljudskoga mozga (SAD)

Luka Pranjić, diplomirani teolog – svećenik

Kosjenka Spremić, diplomirala komunikologiju i odnose s javnošću u Italiji

Uroš Šepić, diplomirani inženjer građevinarstva

Neven Šuša, diplomirani inženjer elektrotehnike i računarstva

Marija Tomac, dr. med., liječnica

Marijan Vitulić, diplomirani inženjer elektrotehnike i računarstva

Marijeta Zgrablić, diplomirana ekonoministka

Vinka Zgrablić, profesorica engleskog jezika

Mislite li da sam izdvojio najbolje učenike u 20 godina postojanja Kolegija ili one koji su u kasnijem školovanju i profesionalnoj karijeri postigli najveće uspjehe? Ne, ni sam. Ovo je bio samo moj razred.

“Ruski rulet” sa životom

 JOSIP GRBAC

Bilo je starih naroda, poput Spartanci, koji su svoju djecu, ukoliko su bila bolesna i invalidna, znali izlagati na osamljenim mjestima i tako ih puštati da umru, kako ne bi bila prevelik trošak za društvo. Nešto mlađe civilizacije, kao što je bila rimska, pomaknule su unazad, na trenutak rođenja, granicu podjele između onoga što su smatrali vrijednim životom i „nevrijednog“ života. Kršćanstvo se pred 2000 godinu našlo u sukobu s grčko-romanskim kulturom u kojoj je najgori element glasio: „*Partus nondum editus homo non recte fuisse dicitur*“ (nerođeno dijete nije čovjek). To je bila teza rimskog prava. Crkva se odmah radikalno suprotstavlja takvim poimanjima i već u prvom izvabilijskom tekstu, „*Didache*“, opominje: „*Ne ubij začetak u pobačaju niti uništavaj rođeno dijete.*“ Zahvaljujući tako odrješitu stavu, granica je razlikovanja onoga što jest ljudski život i onoga što nije stavljen na trenutak začeća. I ondje je ostala stoljećima.

Pomicanje granice života unaprijed

U dvadesetom je stoljeću ova granica ponovno pomicana, i to u obrnutom smjeru. Moderna su zakonodavstva granicu ponovno pomaknula unaprijed, na dva ili tri mjeseca od začeća, čime se otvorio prostor za ozakonjenje pobačaja. I na kraju je ljudskog života granica između „vrijednog“ i „nevrijednog“ života pomaknuta tako što je u nekim zemljama, poput Belgije i Nizozemske, ozakonjeno pravo na eutanaziju, ili tzv. smrt na zahtjev. Radi se o slučajevima kada je izvjesno da će smrt nastupiti nakon kratkog vremena, kada se radi o nepodnošljivoj болji, kada je čovjek, dok je još bio svjestan, izrazio želju da ga se usmrti. U prvom slučaju, dakle, radi se o usmrćivanju kada čovjek još nije potpuno svjestan da je živ, a u drugom slučaju kada svjesno, slobodno i voljno odluči da ga se usmrti u trenutku kada bude bio blizu smrти, u nesvesnu stanju i nesposoban donositi bilo kakve odluke. U svakom slučaju, od starih Spartanaca do danas, nitko se nije

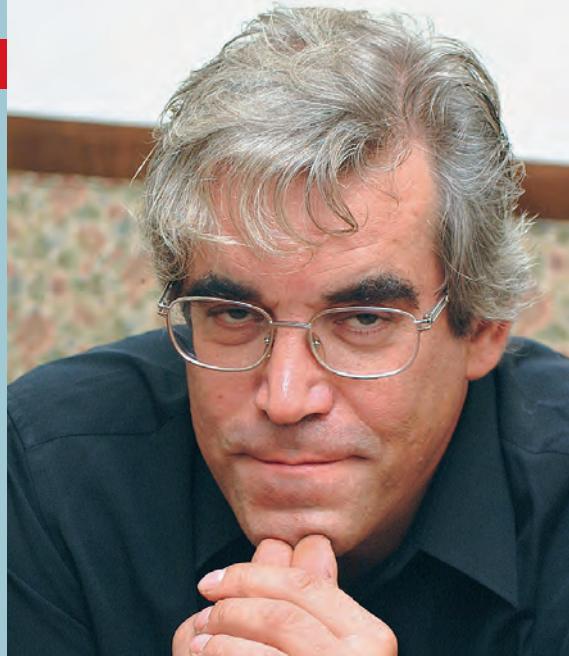
usudio proglašiti ljudski život nevrijednim nakon rođenja, život rođene djece koja nisu sposobna samostalno rasuđivati ni donositi životne odluke.

Život u tuđim rukama

Sredinom veljače bili smo svjedoci nevjerojatne činjenice da je u Belgiji donešen zakon po kome roditelji imaju pravo zatražiti eutanaziju, tj. „slatku smrt“, za svoju malodobnu djecu koja su teško bolesna. Ovo je povijesni iskorak. Sve dosad, kada se radilo o pravu na život djece, roditelj je imao „pravo“ oduzeti djetetu život do određenog datuma nakon začeća. Nitko to pravo nije imao nakon što se dijete rodi. Sada se prvi put pravo na život djece i nakon njihova rođenja stavlja u ruke nekoga trećega, tj. roditelja. Time je prekoračena ona minimalna granica iza koje pojам „pravo na život“ gubi svaki smisao. Da stvar bude tragičnija, i u Belgiji i Nizozemskoj, nedugo nakon ozakonjenja eutanazije, dogodile su se brojne manipulacije. Tko, naime, može odrediti što je to nepodnošljiva bol? Zar to nije pitanje koje je toliko individualno da varira od čovjeka do čovjeka? Tko može objektivno prosuditi je li osoba koja zahtijeva da ju se usmrti zaista pri zdravoj svijesti ili joj je svijest pomućena bolešću? Konačno, tko može uvijek sa sigurnošću ustvrditi da će smrt neminovno nastupiti u kratkom vremenu? Ako se ta pitanja postavljaju kada su u pitanju odrasli ljudi, što je onda sve moguće očekivati od zakona koji maloljetnu djecu i njihovo pravo na život, procjenu o stupnju njihove bolesti i podnošljivosti boli, ostavlja prosudbi trećih osoba?

Kada politika prekorači ovlasti

Kada si je tzv. demokratska većina priskrbila „pravo“ o svemu odlučivati, kada je i najveće vrijednosti, kao što je život, podredila zakonitostima nadglasavanja, učinila je tragikomičnim sam pojам ljudskih prava. Temeljna ljudska prava ne mogu biti podložna političkoj volji. Zašto bismo inače osuđivali diktature koje su gazile ljudska prava i u tome dobivale masovna odobravanja unutar vlastita naroda, kao što je to bio slučaj u Njemačkoj prije i tijekom rata?

Naime, i u Hrvatskoj politika posljednjih godina ima gotovo urođenu težnju miješati se u rasprave o temeljnim vrijednostima osobnog i društvenog života. Belgijski nam primjer samo dramatično ukazuje na potrebu postavljanja granica miješanju politike u temeljne vrijednosti ljudskog života. Nije stoga čudno da je Vijeće Europe zabrinuto reagiralo na donošenje spomenutog zakona, iako znamo da je i ono sklono prekoračivati granice demokratskih ovlasti. Davno je poznati filozof izrekao tezu kako je društvo koje nije sposobno kvalitetno kontrolirati i osmislići spolnost i smrt, osuđeno na propast. Kada se jedno društvo počinje neodgovorno i površno ponašati u odnosu na ova dva čimbenika, postupno samoga sebe počinje uništavati. U obama slučajevima u pitanju je sam život i opstojnost čovjeka koji čini temelj svakog društva.

„Ruski rulet“ sa životom?

Ruski je rulet kriminalna igra kada se ljudi posjedu ukrug, u pištolj se stavi jedan metak, ali nitko ne zna u kojoj je rupi. Pištolj jedan daje drugome, a pogiba onaj koji „naiđe“ na rupu s metkom. Desetak dana nakon donošenja ovakvog zakona dvije pande, medvjedi koje je Kina posudila Belgiji, stigle su u Bruxelles gdje su dočekane kao najviši državni dužnosnici. One će sada živjeti u raskošnu parku, s terenom od 5300 četvornih metara, čija je izgradnja koštala osam milijuna eura. Na dočeku je bilo više od 100 novinara, a bila su tu i mnoga djeca iz raznih škola u Bruxellesu. Iz svega se nameće samo jedan zaključak: zar je, nakon svega, teško shvatiti djecu koja su u Belgiji dočekala pande, ako su ovim slatkim kineskim medvjedićima bila malo zavidna? S medvjedima se nije igrao ruski rulet. Ova su djeca mogla biti sretne jer, ako su mogla dočekati pande, znači da ih je rupa s metkom, barem za sada, mimošla.

Župna crkva u Grožnjanu

PRIPREMILI: MARIJANA CIVITAN, ANA PROKOPLJEVIĆ I VLČ. ALEN ŽUFIĆ

ŽUPA GROŽNjan

Župa Grožnjan u središnjem području sjeverozapadne Istre smještena je u vertikalnom raščlanjenom reljefu na sjevernoj obali Mirne, između župa Kostanjica, Završje, Triban, Krasica, Vižinada, Nova Vas (nad Mirnom), Šterna i Momjan.

Spominje se od 1310. godine, a od 1843. ima vlastiti zborni kaptol. Župni arhiv

potjeće iz 1626. godine. U župnom arhivu čuvaju se knjige bratovština i pergameni u izvorniku iz 1712. godine s povlasticom pape Klementa XI. grožnjanskoj Crkvi.

Župa broji oko 350 stanovnika, od čega 320 katolika. Župa je dvojezična, a stanovništvo, u prosjeku, srednjih godina. Narod se uglavnom bavi maslinarstvom i vinogradarstvom. Župa Grožnjan pripada manjim župama, ali je veoma aktivna, unatoč manjem broju vjernika.

U župi, uz Pastoralno i ekonomsko vijeće koje broji deset članova i koje je veoma aktivno i uvijek raspoloženo za pomoć župniku u bilo koje vrijeme i u bilo kojoj situaciji, postoji i župni zbor koji je u stalnom usavršavanju. Na susretima zborova i svojim javnim nastupima iznenade i oraspolože svoje slušatelje i vjernike. Aktivni čitači, ministranti, animatori i poveća skupina koja se brine za urednost i ljepotu crkava na području župe, također svojim radom aktivno doprinose radu Župe.

Ipak, najveći su događaji u župi proslava Sv. Vida 15. lipnja, zaštitnika Župe i Općine Grožnjan, s procesijom kroz mjesto Grožnjan, i proslava Sv. Blaža biskupa, suzaštitnika Župe, kada se uz uobičajeni blagoslov grla održava i ofer, čašćenje svetčevih relikvija.

Naselja koja pripadaju župi jesu: Altini, Bankovci, Bolara, Cerje, Danijeliši, Dubci, Franci, Glavice, Grožnjan, Hitrići, Jarpetar, Kalčini, Kave, Lorencini, Ljubići, Martinčići, Peroj, Pertići, Pijuki, Pižoni, Radanići, Ražmani, Regancini, Sažoni, Stanica, Sveti Ivan, Bijele Zemlje, Šaltarija, Šauli i Šegari.

Župa uz župnu crkvu broji još 6 crkvica u kojima se minimalno dvaput obavlja liturgija, za proslavu zaštitnika i suzaštitnika, a u nekim i više puta, kao što je crkvica sv. Ivana u mjestu Sv. Ivan koja je druga crkva po važnosti liturgije i obreda u Župi.

Sveta pričest u Grožnjanu

Crkve na području Župe sv. Vida, Modesta i Kresencije jesu:

Župna crkva župe Grožnjan, svetih Vida i Modesta mučenika usred Grožnjana. Izgrađena je 1600., detaljno je obnovljena 1770. u baroknom slogu (dodane su četiri lezene i kapiteli na pročelju), a blagoslovljena je 1861. godine po apostolskom protonotaru Stradiju. Izvorno je bila posvećena Majci Božjoj. Obnavljana je 1890. i 1965. godine. Jednobrodno je barokno zdanje sa svetištem, sakristijom i ima pet mramornih kasnobaroknih oltara. Glavni oltar ima svetoohranište, na njemu se iza zida nalazi velika slika s prikazom mučeništva svetih Vida, Modesta i Kresencije (De Troi, 1914.).

Ostali su: (1) oltar s kipom Srca Isusova; (2) oltar na kojemu je pala s prikazom svetog Blaža, svetog Sebastijana, svetog Roka i svetog Valentina (F. Travi, 1766.); (3) oltar s palom na kojoj su prikazi svetog Mihovila, svetog Antuna Opata i svetog Antuna Padovanskoga; (4) oltar s mramornim kipom Blažene Djevice Marije od Milosti (E. Morelli). U crkvi se nalaze vrijedne renesansne korske klupe (velike i male), ulje na platnu s prikazom svetog Petra od Alcantare, propovjedaonica, kameni krstionica, dvije mramorne škropionice na stupu i pjevalište iznad glavnog ulaza. U crkvi su i orgulje iz 1846., izrađene po orguljaru Girardiju i obnovljene prvi put 1943., drugi put 1971. i posljednji put 2011. godine. Uz župnu crkvu prigrađen je i zvonik s 3 zvona. Izgrađen je 1721. godine, a visok je 36 metara.

Crkva svetih Kuzme i Damjana mučenika pripada župi Grožnjan i nalazi se usred Grožnjana, do renesansne lože. Izgrađena je 1554. (posvjedočeno natpisom iznad vrata), pregrađena 1834. i obnovljena 1954. i 1989. godine. Unutarnje je zidove oslikao Ivan Lovrenčić 1988./1989. godine.

Crkva svetog Nikole biskupa na groblju u Grožnjanu. Izgrađena je u XIX. stoljeću, vjerojatno na mjestu starije bratovštinske. Oltar je kameni s drvenim retablom i drvenim kipovima svetog Nikole, slike Lucije i slike Katarine.

Stara crkva svetih Vida i Modesta mučenika na starom groblju sjeverozapadno od naselja.

Crkva Blažene Djevice Marije od Basteje uz tok rijeke Mirne kod Ponteportona, uz nekadašnju luku. Izgrađena je u XIV. stoljeću na prijelazu romanike u gotiku kao hodočasničko odredište. Temelji su joj uslijed prijelaza razine doline Mirne podignuti oko 20 m. Obnovljena je 1610. godine. Iznova je izgrađena 1998. godine jer je razina doline bila na višoj razini u odnosu na nju. Na pročelju je preslica s jednim zvonom koje je postavljeno 1998.

godine. Zidovi su starije crkve bili oslikani freskama.

Crkva svetog Florijana mučenika u naselju Kave. Izgrađena je u XIV. stoljeću u kasnoromaničkom slogu. Obnovljena je 1997. godine. Na pročelju se nalazi preslica s jednim zvonom. Na oltaru je drveni retabl s kipovima Blažene Djevice Marije s Djeticem, svetog Florijana i svetog Luke. Oko crkve se u davnini nalazilo groblje.

Crkva svetog Ivana Krstitelja u naselju Sveti Ivan. Izgrađena je tijekom XV. stoljeća, obnovljena je 1969. godine. Na pročelju se nalazi preslica s jednim oknom i zvonom. Kameni oltar okrenut je puku. U crkvi su na zidovima fragmenti fresaka koje je nepoznati majstor naslikao u XV. stoljeću.

Crkva svetog Antuna Opata između mjeseta Šegari i Lozari izgrađena je 1920. na mjestu prethodno postojećih temelja starije crkvice koja je bila izgrađena 1719. i porušena 1840. godine. Ruševine su stare crkve slučajno otkrivene 1919. godine. Obnovljena je 1990. godine i blagoslovljena po biskupu Antunu Bogeticu. U crkvi se nalazi retabl s palom svetog Antuna Opata (E. de Troy, 1919.).

ŽUPA MOMJAN

Smještena je u sjevernoj Istri. Nalazi se u vertikalno tako raščlanjenom flišnom krajoliku porječja Dragonje, oko doline potoka Poganja. Graniči sa župama Kaštel, Brda, Šterna, Buje, Triban, Grožnjan i Završje. Potpuni naziv župe jest Župa sv. Martina biskupa. Sv. Martin, biskup Toursa, poučavatelj klera, pomagatelj siromaha, monah, iz IV. st., ujedno je i zaštitnik župe kojeg slavimo 11. studenog (Martinje).

Godina osnivanja župe Momjan nije poznata, ali se smatra vrlo drevnom. Pripadala je biskupiji u Trstu, a njome je upravljao župnik s dvama kanonicima. Tijekom XVII. stoljeća bila je podložna župi u Bujama, koja se nalazila u Novigradskoj biskupiji. Današnja je župa osnovana 1947. godine, a prije toga bila je kapeljija. Župni arhiv potječe iz 1584. godine. Najstariji očuvani upisi u matičnim knjigama: krštenih od 1584. godine, vjenčanih od 1580. godine i umrlih od 1639. godine, a najstarije su se očuvane matične knjige počele voditi neposredno nakon Tridentskog koncila (1545. godine 1563. godine) i ujedno su očuvani glagoljički upisi u matične knjige.

Zvonik i crkva sv. Maura u Momjanu

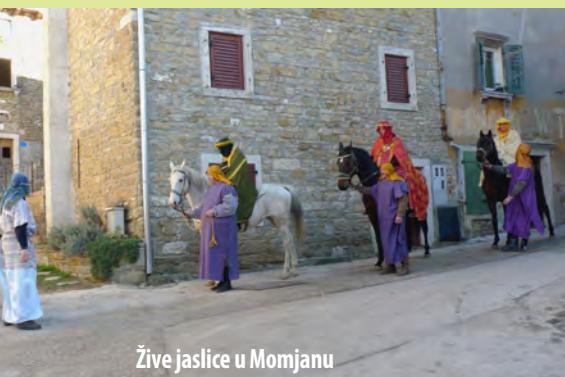

Crkvice sv. Marije od Baštje na Mirni

REPORTAŽA

Proslava sv. Blaža u Grožnjanu

Žive jaslice u Momjanu

Proslava sv. Martina u Momjanu

U župi su djelovale bratovštine: svetog Ivana (Merišće), svetog Jurja (Oskoruš), svete Lucije (Sorbar) i svetog Sebastijana (Sorbar).

U župi su četiri groblja: u Momjanu, Merišću, Oskorušu i Sorbaru. Naselja koja se nalaze u župi Momjan jesu: Bašarijan, Boschetto, Brešani, Culič, Črnci, Gremočnija, Kanedolo, Kluni, Kremenje, Krog, Lalovići, Loke, Mali Vrh, Maran (mlin), Marušići, Merišće, Momjan, Oskoruš, Paliski, Rožmanija, Smilovići, Soline, Stražice, Sveti Mauro, Šajini, Škarjevac, Škrlini, Trkusi, Vala, Veli Vrh.

Župa uz župnu crkvu sv. Martina ima još 8 crkvica, u kojima najmanje dva put godišnje župljani svetkuju blagdane zaštitnika ili zaštitnice crkva. Posebno

bismo napomenuli da se župljani raduju procesijama blagdana Cvjetnice, procesiji na blagdan Tijelova i na blagdan Gospe od Zdravlja, kada Gospin kip nosimo u procesiji po mjestu Sv. Mauro.

Župa broji oko 600 stanovnika, od toga 585 katolika. Župa je dvojezična i stanovništvo je u prosjeku srednje dobi. Ljudi se većinom bave maslinarstvom i vinogradarstvom. U župi postoje čitači, zbor i ministrianti. Sa župljanim se redovito, dvaput godišnje, ide na hodočašća. U župi se održavaju svibanjske i listopadske pobožnosti, a u korizmi i križni put. Također bismo spomenuli događaj koji župljani održavaju na blagdan Svetih triju kraljeva. Njeguju ga već dvije godine, a odnosi se na žive jaslice u čijoj pripremi sudjeluje cijela župa. Tog se dana posebno vesele djeca jer im kostimirani župljani pokušavaju približiti i objasniti događaj Bogojavljenja. Na kraju okupljanja Župa daruje stotinjak djece poklonima, tj. daruju ih Sveta tri kralja.

Župna crkva sv. Martina izgrađena je u XV. stoljeću. Nakon pregradnje starije ranogotičke crkve ima 5 oltara, glavni je oltar mramorni na kojem se nalazi drveni kip Blažene Djevice Marije s djetetom koji datira iz XVII. st. Također na glavnom se oltaru nalaze kameni kipovi sv. Martina i sv. Stjepana, koji su suzaštitnici župe. Posvećena je 1567. godine po koparskom biskupu Hadrijanu Berettiju Valentinskom. Prvi je put obnovljena 1660. godine (posvjedočeno natpisom nad glavnim vratima), dok su portal i prozori na pročelju izgrađeni 1638. godine. Producirana je 1859. godine, drugo obnavljanje započinje 2002. godine, a posljednje, treće, obnavljanje crkve započinje 2012. godine i završava 2013. godine. Zvonik se nalazi uz župnu crkvu, ali je od nje odvojen. Visok je 19 m, podijeljen je u pet dijelova, a u biforним otvorima ima tri zvona.

Manje crkve na području župe Momjan:

crkva svetog Petra apostola u Momjanu. Izgrađena je u XVIII. stoljeću. Na pročelju je preslica bez zvona. Na oltaru se nalazi kip svetog Petra apostola.

Crkva svetog Roka priznavaoca u Momjanu na mjesnom groblju. Izgrađena je 1840. godine na mjestu starijeg crkvenog zdanja. Na oltaru je drveni kip svetog Roka.

Crkva svetog Ivana Krstitelja u Merišću na mjesnom i drugom groblju župe Momjan. Bratovštinska je crkva s velikom lopicom prigrađenom na pročelje. Na pročelju se nalazi preslica s dvama oknimima i jednim zvonom. Crkva svetog Maura (Majka Božja od Zdravlja), u istoimenom naselju, veoma obogaćuje župu Momjan.

Izgrađena je 1680. godine ne mjestu ranije crkve. Temeljito je obnovljena 1995. godine i ponovno 2012. godine. Tom je prilikom na ogradi uklesano MAJKO SVETA, MOLI ZA NAS... U crkvi je zidan oltar s kamenim kipovima svetog Maura i svetog Josipa. Na retableu se nalazi ulje na platnu s prikazom Blažene Djevice Marije (F. Slufflesser, 1900. godine). U crkvi su slike Uznesenja Blažene Djevice Marije i četiriju evanđelista iz 1890. godine (E. Hohenberger, 1843. –1897. godine), restaurirane 1995. godine. Na zasebnom postolju nalazi se drveni kip Blažene Djevice Marije. Uz crkvu je zvonik, izgrađen 1860. godine, visok 19 m s jednim zvonom.

Crkva svetog Jurja mučenika u Oskorušu. Crkvica pokazuje bogatstvo cijelog područja župe Momjan. Izgrađena je 1875. godine na mjestu starije crkve. Obnovljena je prvi put 1991. godine i zadnji put 2012. godine. Oltar crkve je velik, a oltarna pala prikazuje svetog Jurja koji ubija zmaja. Pokrajnji oltar ima kip Blažene Djevice Marije od Karmela (L. Sembin, 1870. godine).

Crkva svete Katarine, djevice i mučenice, u Oskorušu uljepšava jedno groblje župe Momjan. Izgrađena je i blagoslovljena 1957. godine. U crkvi je oltar s kipom slike Katarine. Obnovljena je potpuno 2002. godine. Crkva svetog Petra apostola u Šibeniji još je jedan neprocjenjiv biser župe Momjan. Izgrađena je u XV. stoljeću. Na unutarnjim su zidovima otkrivene i konzervirane freske. U crkvi je oltar sa slikom svetog Petra.

Crkva svete Lucije, djevice i mučenice, u Sorbaru, blizu naselja Marušići, na četvrtom je groblju župe Momjan. Na pročelje je prigrađena mala lopica. U crkvi se nalazi oltar sa slikom Blažene Djevice Marije s Djetićem, svete Lucije te pala s likom svetog Sebastijana.

**U ŽUPI POSTOJE ČITAČI,
ZBOR I MINISTRANTI.
SA ŽUPLJANIMA SE
REDOVITO, DVAPUT
GODIŠNJE, IDE NA
HODOČAŠĆA. U ŽUPI SE
ODRŽAVAJU SVIBANJSKE
I LISTOPADSKE
POBOŽNOSTI, A U
KORIZMI I KRIŽNI
PUT. TAKOĐER BISMO
SPOMENULI DOGAĐAJ
KOJI ŽUPLJANI
ODRŽAVAJU NA BLAGDAN**

Orgulje u župnoj crkvi u Grožnjanu

**SVETIH TRIJU KRALJEVA.
NJEGUJU GA VEĆ DVIJE GODINE,
A ODNOŠI SE NA ŽIVE JASLICE
U ČIJOJ PRIPREMI SUDJELUJE
CIJELA ŽUPA. TOG SE DANA
POSEBNO VESELE DJECA JER
IM KOSTIMIRANI ŽUPLJANI
POKUŠAVAJU PRIBLIŽITI
I OBJASNITI DOGAĐAJ
BOGOJAVLJENJA. NA KRAJU
OKUPLJANJA ŽUPA DARUJE
STOTINJAK DJECE POKLONIMA,
TJ. DARUJU IH SVETA TRI
KRALJA.**

Žive jaslice u Momjanu

Križni put na Gornjem Kamenjaku

P rve korizmene nedjelje, 9. ožujka 2014., održana je pobožnost Križnog puta duž 4 kilometra duge staze na Gornjem Kamenjaku, dijelu Parka prirode nadomak najjužnije točke istarskog poluotoka, rta Kamenjak. Procesija, od dvjestotinjak vjernika, krenula je od kamenog križa na ulazu u Premanturu, nastavivši 4 km dugom stazom duž obale i kroz šumu, netaknutom prirodom Gornjeg Kamenjaka te završivši hod kod crkve Majke Božje u Volmama. Procesiju su predvodili: vlč. Jovan Vojin i župnik domaćin vlč. Joel Catary, nekadašnji župnik Premanture vlč. Milan Milovan, župnik župe Gospe od Mora u Puli te fra Tomislav Hršić, župnik pulsko Župe sv. Antuna Padovanskog. U razmatranja tijekom pobožnosti bile su uključene mnoge aktualne problematike osobne i društvene naravi. Vjernici, koji su se okupili iz svih dijelova Pulskog dekanata, izmjenjivali su se u čitanju razmatranja, predvođenju desetica Krunice, nošenju križa, a sve je popraćeno prigodnim korizmenim napjevima. Vjernici Premanture, Banjola, Pomera i okolnih župa već nekoliko godina na Veliki petak te uoči Velike Gospe mole tom stazom Križni put na otvorenom. Tako se na poticaj župnika Catarya rodila ideja o postavljanju postaja Križnog puta, a suradnjom Župe i Općine Medulin, ideja je urodila plodom. Realizacija je povjerena kiparskoj Udrži Cavae Romanae 95 pod vodstvom kipara Šime Vidulina, koji je ujedno bio i umjetnički voditelj projekta. Autori su postaja kipari Jelena Šimunović, Ivan Briski, Ljubo de Karina, Eros Čakić, Dennis Sardoz, Tihomir Hodak, Janko Mošnja, Đildo Bonaca, Karlos Monge, Vincent Di Vincenzo, Marčelo Starčić i Iva Fonović. Šime Vidulin autor je velebnog petmetarskog križa, ukrašenog isklesanim pleterom koji je postavljen na pola puta između Premanture i Volma na brdo s kojeg se vide sva mjesta i zvonici Općine Medulin. Figure na temu postaja Križnog puta klešane su u tehnići reljefa na kamenim blokovima veličine oko 1 m, a svaka skulptura teži 2 – 3 tone. Postaje Križnoga puta svečano je blagoslovio porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša 14. kolovoza 2013. godine. Općina Medulin već dugi niz godina opremljuje svoj prostor kamenim skulpturama te ih je tako na prostoru Općine, s ovim Križnim putem, sveukupno 50-ak, čime se malo koja općina u Hrvatskoj može pohvaliti.(G. Krizman)

20. rodendan Pazinskog kolegija

Proslavljenja 20. obljetnica Pazinskog kolegija – klasične gimnazije i 100. obljetnica zgrade Kolegija. Svečano misno slavlje predvodio je gospicko-senjski biskup mons. Mile Bogović, bivši učenik Pazinskog sjemeništa

Dodnevnim obilježavanjem, 14. i 15. ožujka 2014., svečano je proslavljeno na 20. obljetnica Pazinskog kolegija – klasične gimnazije i 100. obljetnica zgrade Kolegija. Svečano misno slavlje predvodio je gospicko-senjski biskup mons. Mile Bogović, bivši učenik Pazinskog sjemeništa.

Obilježavanje je započelo u petak 14. ožujka 2014. sportskim susretima u raznim disciplinama: odbojci, nogometu, košarcima i šahu, između sadašnjih i bivših učenika Kolegija i predstavnika drugih ustanova. Šahovski „majstori i velemajstori“ bili su sadašnji i bivši učenici Kolegija, a u nadmetanju su im se pridružili i Josip Ivić, tata jednog učenika u Kolegiju, i Tomislav Jazvić, profesor u Kolegiju.

Odbojkašice učeničkog doma Karlovac i doma Pazinskog kolegija, kojima se pridružila bivša učenica Kolegija Sindi Kiš Mofardin, započele su sportska događanja u sportskoj dvorani Kolegija. Uslijedio je nogometni turnir, na kojem je sudjelovalo najviše ekipa. Sadašnji učenici Kolegija i Učeničkog doma Karlovac otvorili su turnir. Ekipa bivših učenika Kolegija igrala je protiv djelatnika Kolegija i u fair play igri

rezultat je bio izjednačen, 1:1. I nakraj su svećenici, zajedno s bogoslovima, odmjerili snage protiv djelatnika pazinske gradske uprave i pobijedili 3:0. Oko 20 sati započeo je košarkaški derbi u kojem su snage odmjerile ekupe bivših i sadašnjih učenika Pazinskog kolegija. Po završetku revijalnih sportskih susreta upriličen je zajednički domjenak u prostorima Kolegija.

U subotu 15. ožujka 2014. svečano misno slavlje u župnoj crkvi sv. Nikole predvodio je gospicko-senjski biskup mons. Mile Bogović, a koncelebrirali su porečki i pulski ordinarij mons. Dražen Kutleša, biskup u miru mons. Ivan Milovan te četrdesetak svećenika koji su bili djelatnici ili učenici Pazinskog kolegija ili Pazinskog sjemeništa.

Na početku je misnog slavlja sve pozdravio biskup domaćin mons. Kutleša, koji je naglasio kako promatrajući povijest Kolegija, možemo iščitati povijest hrvatskog naroda na ovom prostoru. Odmah po izgradnji zgrada je prenamijenjena, 1945. g. uz mnoge je poteškoće vraćena Crkvi te je otvoreno sjemenište gdje je odgojen velik broj svećenika za mnoge biskupije, a tek 1993. otvoren je Kolegij koji djeluje već 20 godina. Biskup je istaknuo presudnu ulogu mons. Antuna Heka u pokretanju projekta Kolegija. Velik broj svećeničkih zvanja i intelektualaca koji su izašli iz zgrade Kolegija znak su obilnih duhovnih i intelektualnih plodova Sjemeništa i Kolegija. Temeljna je uloga Kolegija, rekao je, osim prenošenja znanja, upravo formiranje kvalitetnih mlađih ljudi, koji će u budućnosti, i kao stručnjaci u svojim profesijama, ali nadasve kao kvalitetni ljudi, doprinositi dobrobiti i razvoju svojih životnih okruženja.

Mons. Bogović je u uvodnom pozdravu istaknuo kako proslava obljetnica nije samo pogled u prošlost nego i prigoda za izražavanje zahvalnosti svima onima koji su u projekt Pazinskog kolegija ugradili dio sebe, svojom dobrotom obogatili one koji su

tu proveli svoje školske dane, jer ta je dobrota danas razasuta diljem Domovine, a i šire. On je, prisjetio se, u Pazinsko sjemenište došao '50.-ih godina i svoje je učeničke dane dijelio s biskupom Milovanom, akademikom Josipom Bratulićem i drugima, a tada su Sjemeništem upravljali mons. Božo Milanović i mons. Josip Pavličić, kasnije riječko-senjski nadbiskup. Predvoditelj je misnog slavlja u prigodnoj homiliji na temu evandeoskog ulomka o razmetnu sinu napose naglasio temeljnu ulogu ljubavi u mehanizmu primanja – darivanja u međuljudskim odnosima.

Na kraju misnoga slavlja okupljenima se obratio ravnatelj Pazinskog kolegija – klasične gimnazije, preč. Alejandro Castillo Jimenez. Nakon upućenih pozdrava kleru, puku te predstvincima državnih institucija ravnatelj je napose pozdravio biskupe te uputio pozdrav i zahvalu mons. Antunu Bogetiću koji je prije 20 godina pastirskom mudrošću prepoznao vrijednost Hekova projekta Kolegija i podržavao ga u potpunosti.

Misu su pribivali predstavnici Grada Pazina, Istarske županije, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, ravnatelji drugih pazinskih škola i županijskih institucija.

Ravnatelj je citirao molitvu mons. Heka na kraju njegova govora povodom potpisivanja Povelje o otvaranju Kolegija: „Kao vjernik molim Gospodina da podrži ovo što danas započinjemo, da se ne bi uzalud trudili graditelji, a mi danas, 20 godina kasnije, puni zahvalnosti prema Bogu, možemo reći da je Gospodin podržavao ovo djelo, život naših sadašnjih i bivših učenika to dokazuje, i svi se mi radujemo s njima u njihovim školskim, akademskim i poslovnim uspjesima, ali radujemo se nadasve kada promatramo raznovrsna svjedočanstva krčanskog života naših učenika i ponosni smo ako je Kolegij mogao bar malo pridonijeti da naši učenici kada izlaze iz ove škole, ne budu samo učenici s lijepim svjedodžbama, nego da budu, kako je govorio mons. Hek, uistinu ljudi. Molitve

današnjeg slavljeničkog dana usmjerene su i za sve one djelatnike i učenike Kolegija koji su nas, zajedno s mons. Hekom, prethodili u Vječnost“, napomenuo je preč. Castillo Jimenez. Ravnatelj se prisjetio i onih učenika Kolegija koji možda nisu uspjeli ostvariti svoje ciljeve te poručio neka se ne obeshrabre, neka se sjete dana u Kolegiju pa će otkriti da nisu sami, da imaju svoju generaciju i da uvijek imaju uza se Krista. Zaključio je svoje obraćanje molitvom: „Zahvaljujemo ti, Gospodine, jer si čuo riječi naših usta, jer si nadasve uzveličao obećanje svoje. Gospodine, dovrši u nama djelo što si započeo, djelo ruku svojih ne zapusti.“

Na misi je pjevao zbor Pazinskog kolegija pod ravnateljem prof. Marice Ursić, koja predaje Glazbenu umjetnost u Kolegiju od početka, svih 20 godina.

Pazinski kolegij – klasična gimnazija katolička je škola s pravom javnosti. Osnovana je 1993. godine zauzimanjem mons. Antuna Heka, ujedno i prvog ravnatelja. Njegovim zalaganjem izgrađena je i sportska dvorana, a za potrebe smještaja učenika

Porečka i Pulска biskupija izgradila je 2004. novi učenički dom Kolegija.

Zgrada Pazinskog kolegija podignuta je 1914. prema projektu Anselma Wernera u neorenesansnom stilu, kao konvikt, tj. učenički dom, što ga je Đačko pripomoćno društvo naumilo osnovati kao potporu Državnoj gimnaziji na hrvatskom jeziku. Od 1945. godine u njoj je djelovalo Biskupsko sjemenište s klasičnom gimnazijom, kao središte odgoja katoličkih svećenika i intelektualaca. Dugogodišnji je ravnatelj sjemeništa bio dr. Božo Milanović, a podravnatelj, kratko vrijeme – do nasilne smrti u Laništu, danas blaženi Miroslav Bulešić. Sjemenište je tijekom više desetljeća pohađalo oko 1300 kandidata, među kojima mnogi današnji biskupi, nadbiskupi, kardinal Josip Bozanić, mnogi svećenici, profesori, liječnici i drugi istaknuti intelektualci. U Sjemeništu je 1955. – 1965. djelovala i Visoka teološka škola iz Rijeke.

Nakon mise svi su okupljeni bili pozvani na zajednički domjenak uz druženje u blagovaonici Kolegija.

KRONIKA

Program obilježavanja nastavljen je podnevnom svečanom akademijom, nastupima sadašnjih i bivših učenika, djelatnika, roditelja i prijatelja Kolegija u pazinskom Spomen-domu.

Kulturno-zabavni program vodili su učenici Kolegija uz koordinaciju prof. Orijane Paus. Na početku se okupljenima prigodnim riječima obratio ravnatelj, preč. Alejandro Castillo Jimenez. Program je, nastupima sadašnjih i bivših učenika Kolegija, skladnim spletom glazbe, poezije i prikaza povijesti Kolegija pokazao izvanrednu sveobuhvatnu kvalitetu koju je ta ustanova iznjedrlila, a sve prožeto topлом ljudskošću koju je u te mlade ljude posijala Hekova vizija, njegova zamisao i oblikovanje obrazovanja i nadasve odgoja mladih ljudi, a koja i nakon njegovog preranog odlaska u Vječnost nastavlja živjeti u sljedećim generacijama. To je neupitni pokazatelj isplativosti takva ulaganja u mlađe ljude. Glazbena uvertira večeri bila je pjesma Žnak pobjede u izvedbi zbora Pazinskog kolegija i Vokalne skupine Rožice uz instrumentalnu pratnju učenika Kolegija, a sve zajedno pod ravnanjem prof. Marice Ursić. U glazbenom djelovanju Kolegija odgojeni su brojni glazbeni talenti, sada već školovani glazbenici sa značajnim samostalnim nastupima. Bilo u instrumentalnim izvedbama, bilo kao vokalni solisti nastupili su sadašnji i bivši učenici: Gianluca Draguzet, Nikolina Kuhar, Sofija Žagar, Daren Gnjatović, Donat Gnjatović, Priska Lukin, Tomislav Pasarić, Antonio

Mrzlić. Tijekom večeri nastupila je i glazbena skupina Hot Club de Istra (Aldo Foško, Mateo Paulišić, Dominik Ujević, Marko Roce i Donat Gnjatović) učenika iz 14. i 16. generacije, koji je često glazbom pratilo događanja u Kolegiju i šire. Velik doprinos programu dali su učenici Kolegija koje su pripremili i s kojima rade prof. Orijan Paus i prof. Kristina Varda. Osim opuštenog i zabavnog vodenja programa, čitali su ulomke o povijesti Kolegija, a izvanrednu govornu darovitost pokazala je Mara Valić kazivanjem stihova pjesme *Moj otac Mate Balote*, a bivša učenica Elis Baćac predstavila se sugestivnim monologom iz drame *Nora*, Henrika Ibsena. Uime roditelja svojim se stihovima na specifičnom žminjskom, 'bezakom' dijalektu predstavila pjesnikinja Nada Galant. Svojim se stihovima predstavila i bivša djelatnica Kolegija dr. sc. Evelina Rudan Kapec. Najdirljiviji je trenutak programa za mnoge bio kada se dvoranom razlio glas mons. Antuna Heka, isječak iz njegova govora 31. siječnja 1993. godine prigodom potpisivanja Povelje o otvaranju Kolegija. Jednako snažnog emotivnog naboja bio je i govor koji je pročitala Sandra Sloković, bivša učenica Kolegija, sada profesorica Talijanskog jezika i Povijesti u toj ustanovi, obraćanje uime prve generacije Pazinskog kolegija – klasične gimnazije koje je napisao g. Zoran Levak. U sugestivnim riječima i mislima koje su izrečene bila je skupljena sva zahvalnost, ganuće i ponos mlađih ljudi koji su u Kolegiju dobili najbolji mogući temelj za izgradnju svoje budućnosti, ali i svijest o potrebi i načinu darivanja sebe za ciljeve stvaranja općeg dobra za generacije koje dolaze. „Prva generacija Pazinskog kolegija – klasične gimnazije po mnogočemu će se sjecati mons. Heka, ali iznad svega po dvjema rečenicama koje ga u potpunosti karakteriziraju. Na početnom okupljanju učenika u Savudriji ljeti 1993. godine rekao je: ‘Mi od vas koji ste dio prve generacije ne želimo stvoriti pametnog čovjeka, već od svakoga od vas želimo stvoriti ČOVJEKA’. Drugu je rečenicu često ponavljao nama i svima ostalima: ‘Ako netko želi stvoriti nešto dobro, a uspjeh ovisi o odgovoru DA ili NE, dajmo DA’, jer to je da za čovjeka, za Istru, za Hrvatsku“, rekla je prof. Sloković.

„Kako vrijeme prolazi, postajemo svjezniji da moramo biti ponosni na našu generaciju“, naglasila je prof. Sloković, „jer je u prvoj generaciji Pazinskog kolegija objedinjena ogromna simbolika i neumorno zalaganje ljudi koji su živjeli davno prije nas.“ Uistinu, pokretanje je i plodonosno djelovanje Pazinskog kolegija – klasične gimnazije Dobrilin san, Mahnićevostvarenje, Milanovićev oplodenje, i nadasve realizacija Hekove vizije... Jednostavno, to je ostvarenje težnji velikana istarske Crkve. (Ž.M., G.K.)

Obilježena 12. obljetnica smrti mons. Antuna Heka

Predavanje o mons. Antunu Heku, svećeniku vizionaru, velikemu istarske Crkve, čijom je zaslugom prije 20 godina otvoren Pazinski kolegij – klasična gimnazija, održao je dr. sc. Mario Sošić

Upazinu je 24. veljače obilježena 12. obljetnica smrti mons. Antuna Heka. Prvi dio održan je u Pazinskom kolegiju gdje je dr. Mario Sošić održao predavanje "Mons. Antun Hek – svećenik postkoncilskih Crkve i demokratske tranzicije u Istri", a zatim je slavljenja svećana koncelebrirana misa u pazinskoj Župnoj crkvi sv. Nikole.

Prije početka predavanja dr. Sošića, riječima se dobrodošlice uime organizatora, Katoličkog društva prosvjetnih djelatnika Istre mons. Antuna Heka, obratio predsjednik Društva, mr. sc. Daniel Bogešić. Nakon kraćeg pregleda biografskih podataka, dr. Sošić istaknuo je značajke djelovanja mons. Heka kroz perspektivu triju značajnih povijesnih trenutaka druge polovice 20. stoljeća. U kontekstu ephalnih postkoncilskih promjena unutar Crkve, mons. Hek je zastupao stav naglašene nove otvorenosti prema laicima, njihova većeg angažmana te napose bolju i otvoreniju komunikaciju između klera i laika. Kao mlađi svećenik, student Hrvatskog i Latinskog jezika u Zagrebu, već 1969. godine okuplja tadašnje studente iz Istre, što ubrzo prevrasta u redovita druženja koja, osim stva-

ranja zajedništva kroz zabavu, ali i intelektualni i općeljudski rast, stvaraju temelj jedne vrijedne buduće jezgre katoličkih intelektualaca koji će svojim potencijalom u budućnosti znati i moći voditi narod u Istri ka boljoj budućnosti. Sukladno svojoj ideji o komunikološkom povezivanju, u suradnji s mons. Božom Milanovićem i dr. sc. Josipom Turčinovićem pronalazi u Kršćanskoj sadašnjosti vrijednog partnera za svoje planove te ubrzo okuplja mlađe intelektualce i potiče suradnju za nastavak izdavanja Istarske Danice i pokretanje listića Ladonja kao podlistka za Istru u mjesečniku Kana. Padom komunizma i nastankom demokratskih promjena devedesetih godina prepoznao je povijesni trenutak za pokretanje raznih projekata razvoja Crkve i društva u Istri. Činio je to onim što je oduvijek smatrao glavnim sredstvima oblikovanja svijesti naroda, odgojno-obrazovnim oblikovanjem mlađih naraštaja te djelovanjem preko sredstava javnog informiranja. Njegovim bespoštetnim zalaganjem u jesen 1993. Pazinski kolegij – klasična gimnazija primio je prve učenike te je tako nastavljena osnovna namjena toga, sada stogodišnjeg, zdanja koje je odgojilo mnoge generacije svećenika i intelektualaca, a koji su umnogome obogatili ne samo Istru nego i mnogo šire područje. Također, u tom je periodu potaknuo pokretanje Radio Pazina, danas Radio Istre, prve neovisne radijske postaje u Istri.

Misno je slavlje predvodio o. Alfonz Orlić, uz sadašnjeg ravnatelja Kolegija preč. Alejandra Castilla Jimeneza, njegova suradnika vlč. Maksimiljana Ferlina te župnika domaćina preč. Mladena Matike. Na misi je pjevao zbor Pazinskog kolegija pod ravnateljem prof. Marice Ursić koja Glazbenu umjetnost predaje od samog početka djelovanja Kolegija. Orlić je u homiliji istaknuo kako je mons. Hek učinio velika djela jer je vjerovao da su ta divna djela moguća, svim je srcem vjerovao i uložio je sve svoje snage u njihovo ostvarenje. Uložio je svoj život kako životi mlađih ljudi ne bi postali puštinje besmisla, nego kako bi, oplemenivši potencijale koji u njima tinjavu, izrasli u ljudi s vrijednim kršćanskim i općeljudskim

stavovima koji će pridonijeti boljitu društva. Veliko značenje Pazinskog kolegija svojom je mučeničkom krvlju posvetio i bl. Miroslav Bulešić koji je u trenutku pogibije bio podravnatelj tadašnjeg sjemeništa, i njegova bista na ulazu u zgradu trebala bi sve nas pri ulasku u to zdanje podsjećati upravo na to da je on svojim životom zapečatio Božju namjeru. Dalekovidni Hekov pothvat i danas je nama izazov i trebamo se pitati koliko smo mi danas oduševljeni i nadahnuti tim velikanim našeg vjerničkog i kulturnog života. "Obnoviti u Kristu" bila je misao koja je Hek oduševljavala, i htio je to provesti u djelo kako bi se ostvarila prvočna namjena zgrade Kolegija, spomenuo je Propovjednik. I ostvarivao ju je zdušno, svim svojim snagama, s jednom unutarnjom čežnjom da to što je Gospodin ovdje posijao, bude plodonosno. Spomendan Hekove smrti treba biti izazov svim svećenicima, profesorima, odgojiteljima da istom strašcu, poput njegove, prenose djeci vrednote kršćanskog života i svjetonazora. (L/G. K.)

Razgovor s povodom

PRIPREMIO MARIO SOŠIĆ

Razgovor uz knjigu Nevija Šetića: *Ostvarenje suvremene hrvatske države*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Geaidea, Pula, 2013., 486 str.

O AUTORU

Prof. dr. Nevio Šetić profesor je na Odsjeku za povijest, Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Predaje na nekoliko kolegija iz suvremene hrvatske povijesti, koje je i sam programski-sadržajno oblikovao. Ranijih, devedesetih godina i tijekom proteklog desetljeća, obnašao je više visokih društvenih i političkih funkcija u Istri i Zagrebu. Bio je dugogodišnji zastupnik iz Istre u hrvatskom Saboru.

Danas je predsjednik Hrvatskog pedagoško književnog zbora kao i Veliki meštar družbe «Braća hrvatskoga zmaja». N. Šetić jedan je od najplodnijih autora koji se bave hrvatskim integracijskim procesima u Istri od XIX. stoljeća do danas te je objavio i više knjiga na tu temu. Nekad tu temu, i razne njezine političke aspekte u današnjem društvu, obrađuje i objavljuje na publicistički, jednostavniji način, a nekad, pak, i na strogo znanstveni i kompleksniji način.

U posljednjim svojim djelima on se bavi i suvremenom hrvatskom političkom poviješću, u čiji okvir pripada i njegova najnovija knjiga *Ostvarenje suvremene hrvatske države*. Knjiga je izašla u drugoj polovici prošle godine i izazvala je pozornost hrvatske javnosti jer je po mnogočemu, osobito svojom dokumentacijskom građom, primjer jedne znanstveno ute-meljene knjige o Hrvatskoj koja se odlikuje

autorovim pozitivnim, a ne *apriori* negativnim pristupom temi.

Nedavna predstavljanja ove knjige u Puli i Zagrebu, pružila su nam priliku i učinila zadovoljstvo da s njim obavimo poduzi razgovor za čitatelje Ladonje. On se rado odazvao našem pozivu i zaključno uputio pozdrav svim čitateljima Ladonje.

L: *Krajem prošle godine objavljena je Vaša opsežna i zapažena knjiga pod nazivom *Ostvarenje suvremene hrvatske države*. Je li ona više namijenjena akademsko-studentskoj populaciji ili i širem čitateljskom krugu?*

N. Šetić: I jednima i drugima. Apsolutno svima koji žele konkretnе činjenice i spoznaje o nastanku neovisne hrvatske države. Naime, knjiga čini i obveznu literaturu za istoimeni kolegij *Ostvarenje suvremene hrvatske države* koji sam osmislio i predajem ga pod tim nazivom. Znači, knjiga ima i karakter udžbenika.

L: *Zapravo, Vaša je knjiga povjesno djelo, ali i djelo o našoj suvremenosti, koju smo »živjeli i stvarali«. Unatoč tomu često se čuju veoma različite interpretacije te stvarnosti.*

N. Šetić: Tako je. I to čudi da ima toliko različitih interpretacija oko te najveće činjenice iz naše suvremenosti – stvaranja samostalne i suverene Republike Hrvatske. Knjigu sam pisao upravo s ciljem razumijevanja složenih procesa koji vode prema suvremenoj hrvatskoj državi i nje-

nu konačnom državnopravnom ostvarenju u ranim devedesetim godinama prošloga stoljeća. Mnogi to ne razumiju, neki i ne žele razumjeti, a za neke je to bolna spoznaja.

L: *Opće je poznato kako je sam pojam države složen, višeslojan i obuhvaća više aspekata i pristupa (povijesni, filozofski, politološki, pravni...). Zanima nas koji je od ovih aspekata u središtu Vašeg interresa?*

N. Šetić: Knjigu sam prvenstveno pisao kao povjesničar. Dakle, svoje spoznaje i gledišta temeljim isključivo na činjenicama. Uz to, s obzirom da sam gotovo dvadeset godina bio i državni dužnosnik, i da sam kao izravni akter dobro upoznao suvremeni hrvatski politički i društveni kontekst, smatram i taj osobni doživljaj jednom važnom dodatnom kvalitetom u konstrukciji ovog djela.

L: *Koju ste arhivsku i drugu građu najviše koristili u pisanju knjige?*

N. Šetić: Prije svega knjiga je obogaćena sadržajem raznih odluka, zakonskih rješenja, rezolucija, deklaracija, sporazuma itd., koje je hrvatski politički i državni vrh (Vlada, Sabor i Ured prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana) oblikovalo u ranim devedesetim godinama, u svrhu ostvarenja hrvatske samostalnosti. Svakako, koristio sam se i vrlo opsežnom literaturom koja danas postoji i svezi s tom temom.

RAZGOVOR

L: Danas suvremeni hrvatski povjesničari, osobito oni lijeve prove-nijenici, ali i ne samo oni, i ne samo u Hrvatskoj, kada pišu o razdoblju nastanka i razvoja Republike Hrvatske, uglavnom otvaraju više raznih kritičkih pitanja, nego što daju jasne i jedinstvene odgovore. Idete li i Vi tim putem?

N. Šetić: Ne. Meni je bio cilj jasno i nedvosmisleno prikazati proces koji je vodio do državnopravnog oblikovanja Republike Hrvatske kao samostalne, suverene i međunarodno priznate države. Želio sam prikazati svu slojevitost toga cilja na kojem je radilo i toliko mnogo ranijih generacija hrvatskih ljudi. Ne znam ni za jedan složeniji „proizvod“ koji su naši ljudi, muškarci i žene, na povijesnom hrvatskom tlu uspjeli zajedno oblikovati i postignuti. Cilj mi je bio pokazati hrvatsko iskustvo ostvarenja vlastite suvremene države i to iskustvo usporediti sa sličnim procesom u drugim postkomunističkim europskim državama i nacijama. Tu se dakako nije mogao zaobići proces tranzicije, demokratizacije hrvatskoga društva i njegove deideologizacije, kao ni činjenicu pobune hrvatskih Srba i agresiju JNA i Beograda na Hrvatsku. Isto je tako naglasak dan i na legitimno pravo Hrvata na državu i njenu obranu, kao i na njeno međunarodno priznanje, pobedu u Domovinskom ratu itd.

L: U opsežnu uvodu dali ste povijesnu sintezu stanja hrvatske državnosti „od stoljeća sedmog“ do danas. Je li ta državnost ikada, kao državotvorna ideja „u Hrvata“, bila prekinuta?

N. Šetić: Nije. Nikada. Od vremena narodnih vladara pa do danas Hrvatska ima svoj državnopravni kontinuitet. Najteže je bilo u vrijeme kad je hrvatski prostor bio „predzidiće kršćanstva“ u vrijeme nadiranja Turaka, Osmanlija, i osvajanja hrvatskih prostora. No, tada baštinimo i zlatno doba Dubrovačke Republike (1358. – 1808.). Tako da se danas može govoriti i o obnovljenoj hrvatskoj državi.

L: Zanima nas Vaše gledište, kao povjesničara, oko pitanja je li Katolička Crkva u Hrvata u svom povijesnom slijedu, glede državnopravne ideje, bila na tragu njene afirmacije, ostvarenja državnosti ili, pak, zatomiđivanja i zanemarivanja te ideje?

N. Šetić: Uloga Katoličke Crkve tijekom povijesti čini jednu od temeljnih vertikala hrvatske samobitnosti. O tome se ima toliko toga pozitivnog reći. Koliko je samo hrvatskih banova bilo iz svećeničkog, odnosno biskupskog staleža. Zapravo, tek od vremena francuske građanske revolucije (1789.) i začetka stvaranja modernih, suvremenih, nacija i država, na hrvatskom se prostoru svi ti procesi, s jedinstvenim ciljem, odvijaju unutar i crkvenih, i političkih i znanstveno-kulturnih društvenih eli-

ta. Jasno je stoga da je Katolička Crkva u Hrvata imala i ima iznimno mjesto u tim državotvornim i identitetskim procesima.

L: Kada je riječ o Istri, kao dijelu hrvatskoga nacionalnoga prostora koje u višestoljetnom razdoblju nije bilo u teritorijalnom sklopu hrvatskog kraljevstva, mnogi su, pa i danas, skloni tvrditi kako time zapravo Istra nije prostor koji državnopravno pripada Hrvatskoj. Kako Vi objašnjavate takva gledišta?

N. Šetić: Vrlo jednostavno. Ta gledišta nisu točna i na tragu su starih zabluda i imperijalnih politika. Činjenice govore kako su se upravo u Istri potvrdili najviši europski standardi i načelo prava svakoga naroda na samoodređenje na temelju nacionalne i demografske zastupljenosti (Pariška konferencija iz 1947.). Poštujući to načelo, zemljopisna Istra nalazi se danas u trima suverenim i samostalnim državama – Republici Italiji, Republici Sloveniji i najviše, oko 90 % prostora zemljopisne Istre, u Republici Hrvatskoj. Kao što znamo, danas su te države i jednakopravne članice Europske unije. Dakle, zna se što kome pripada, i to je međunarodnopravna činjenica.

L: Bili ste devedesetih godina jedan od savjetnika u Uredu predsjednika Tuđmana. Jesu li Vaše afirmativne teze u knjizi oko nužnosti stvaranja suvremene hrvatske države u uvjetima raspada Jugoslavije plod subjektivnih ocjena i „pozitivnih osjećaja“ ili su one izvedene iz dokumenata koji pokazuju da zapravo nije bilo nikakvog drugog mogućeg puta za izlazak?

N. Šetić: Suvremena hrvatska država, u čijem je temelju hrvatski narod, nastaje tijekom hrvatskog nacionalno integracijskog procesa, sve tamo od inicijalnih vremena s početka 19. stoljeća pa do devedesetih godina 20. stoljeća. Ona se ostvaruje u trenutku kada se, osim Hrvatske, ostvaruju diljem Europe i druge samostalne države koje nastaju na razvalinama socijalističke Jugoslavije ili na razvalinama SSSR-a i njegovih satelita. Nemojmo zaboraviti da se propašću socijalizma ponovno ujedinila i Njemačka.

Nastojao sam sagledati proces ostvarenja suvremene hrvatske države uspoređivo sa svima drugima u Europi, koji baštine sličnu državu sudbinu. Za Hrvate nisu vrijedila drugačija pravila, i zašto bi, ali se taj proces odvijao u mnogo složenijim i specifičnijim uvjetima. Tu su složenost posebno obilježili pobuna hrvatskih Srba i vojna agresija JNA, Srbije i Crne Gore na Hrvatsku.

L: Koliko je Istra bila, ili nije, u odlučnim trenutcima stvaranja hrvatske države društveno i politički „zrela“ da pozitivno doprinese tom procesu ili da ga koči?

N. Šetić: U knjizi nisam o tome posebno raspravlja jer držim da političko ponašanje lokalnih političkih elita s početka devedesetih u Istri, usprkos vrlo nerazumnoj politici, nije moglo zaustaviti ostvarenje hrvatske države. Činjenica jest da je politički program vladajuće većine u Istarskoj županiji bio inkompatibilan, protivan i nespojiv s procesom ostvarenja suvremene hrvatske države. No, s druge strane valja ukazati kako je narod u Istri pokazao višu razinu svijesti i odgovornosti od te politike i u vrlo se visokom postotku kasnije odazvao pozivu za obranu zemlje. No, o tome će se, vjerujem, još puno raspravljati i pisati.

L: Može li se tvrditi, kao što to neki znanstvenici čine, da je istrijanstvo, kao prihvat regionalnog i odbacivanje hrvatskog nacionalnog identiteta te njegovo političko forsiranje preko lokalne vladajuće stranke, dokaz za antihrvatske nacionalne i državotvorne afinitete jednog dijela Istrana i vladajuće politike?

N. Šetić: Jasno je kako se preko istrijanstva, da budem slikovit, ponudilo jedan «pontonski most» za odvajanja od hrvatstva prema nekom drugom, svakako nehrvatskom, identitetu. To su poznate stare protalijanske politike, čemu se u ranim devedesetim u Istri odlučno i planski priklonila i srpsko-jugoslavenska politika. «Znate, klatno nikada ne stane od jednom, nakon što zvonar prestane zvoniti. Ono se nastavi još neko vrijeme klatiti», ako ćemo biti iskreni. To se klatno, istrijanstvo, može još neko vrijeme klatiti i mlatarati, ali ono je vezano za svoje «hrvatsko zvono»

L: Računate li s tim da se o Vašem državotvornom pristupu u obradi teme, ostvarenju suvremene hrvatske države, može govoriti i kao o „pravaškom pristupu“ ili slikovito izraženo: za Hrvatsku, samo „Bog i Hrvati“?

N. Šetić: Doista, razne su silnice djelovale na proces ostvarenja hrvatske države tijekom modernog i suvremenog doba, na putu od bana Josipa Jelačića do Franje Tuđmana. Vjerujem da znate kako se moderna hrvatska politička misao oblikovala na početku 60-ih godina 19. stoljeća u Banskoj Hrvatskoj. Tada je jedino dr. Ante Starčević u programu svoje *Stranke prava* imao jasnou viziju cijelovite Hrvatske u tada razjedinjenim hrvatskim zemljama u sklopu Habsburške Monarhije. A. Starčević je postavio visoke ciljeve hrvatske samobitnosti, što se u sintagmi „Bog i Hrvati“ figurativno zrcali. Kasnije je taj cilj nadograđivan iskustvom i drugih sastavnica hrvatske slobode i samostalnosti, recimo onime što je zagovarao Stjepan Radić, hrvatski antifašizam, ali i jasna politička misao koju je izgradio dr. Franjo Tuđman.

Proslava Svetе Foške u Vrsaru, Žminju i Vodnjanu

VRSAR U četvrtak 13. veljače 2014. u Vrsaru je proslavljen spomendan mučeništva sv. Foške, suzaštitnice Vrsara. Svečano misno slavlje u njoj posvećenoj crkvi iz 17. stoljeća, koja se nalazi pored ulaza u starogradsku jezgru, predvodio je župnik vlč. Lino Zohil u suslavlju s p. Dragom Marićem. Govoreći o sv. Foški, vlč. Zohil je naglasio kako nju ništa nije moglo spriječiti da ostane vjerna Kristu. Ljudski gledano, podsjetio je Propovjednik, da je prihvatala prijedlog svog oca i udala se za rimskog časnika, bila bi uživala čast te sve blagodati bogatstva i raskoši, no, ona je sve to odbila jer je bilo proturječno njezinim uvjerenjima, a značilo bi i odbaciti prave vrednote kršćanstva. To je za nju bila previsoka cijena jer bi bila izgubila ono najdragocjenije, milost u Božjim očima, rekao je Propovjednik. Danas nedostaje snažnog duha sv. Foške. Neka nam današnji blagdan bude poticaj da u svome životu učvrstimo svijest evanđeoskih vrednota i neka nam na tome putu svijetli lik sv. Foške, zaključio je Propovjednik. Po završetku misnog slavlja uslijedio je tradicionalni ofer, čašćenje moćnika s moćima sv. Foške. Misno je slavlje pjevanjem animirao vrsarski župni zbor. Premda je titular vrsarske župe sveti Martin, sveta Foška smatra se suzaštitnicom Vrsara. Razloge tome treba tražiti u osobitim crkvenim okolnostima iz sredine XVIII. te s početka XX. stoljeća. Tadašnja župna crkva posvećena svetome Martinu, koja se nalazila na tadašnjem komunalnom trgu (današnjem Trgu De Grassi), bila je razrušena i napuštena sve dok 1935. godine nije izgrađena nova – današnja župna crkva svetoga Martina. U međuvremenu se crkva svete Foške, tada

najveće vrsarsko sakralno zdanje, koristila kao župna crkva, a i njezin se titular počeo poimati kao zaštitnik Vrsara. Stariji stonovnici Vrsara stoga na osobit način štuju svetu Fošku. I ranije, tijekom obnove stare župne crkve svetoga Martina u razdoblju od 1830. do 1854. godine, crkva svete Foške bila je župna crkva Vrsara. U ovoj se crkvi do 1875. godine nalazila pala s prikazom svetoga Jurja koja je mogla biti donesena iz otočke crkve istoimenoga sveca.

ŽMINJ Izuzetno cijenjena međuvjerničkim pukom na ovim prostorima, ranokršćanska svetica i mučenica sv. Foška i ove je godine privukla veliko mnoštvo vjernika u crkvu njoj posvećenu nedaleko Žminja. Misno slavlje u drevnoj crkvi sv. Foške iz IX. stoljeća predvodio je biskup u miru mons. Ivan Milovan u koncelebraciji s domaćim župnikom vlč. Jordanom Rovisom te vlč. Atilijem Krajacarom. Prije početka misnog slavlja Biskup se kratko obratio vjeroučenicima, napose krizmanicima, nagовором о sv. Foški, istaknuvši kako je ona hrabro svjedočila svoju vjeru kao vrlo mlađa devojka, bila je otprilike u njihovo dobi. U prigodnoj homiliji Biskup je rekao kako se procjenjuje da je u progona prvih kršćana zbog vjere podnijelo mučeništvo oko 30 000 vjernika; oko 1000 ih je ostalo zabilježeno imenom, a za neke, koji su iz nekog razloga bili posebno značajni ili se po nečem znakovitom isticali, ostali su vrlo detaljni zapisi mučenja i pogibije; od nekih su ostali zapisani čak i dijalozni sa sudcima. Sveta Foška je jedna od tih. Povjesni zapisi govore da je glas o njezinu herojskom podnošenju mučeništva za vjeru za to vrijeme relativno brzo prispi do ovih krajeva te je započelo njezino štovanje. Mjesto gdje se sada nalazi crkva sv. Foške iz IX. stoljeća, već je i mnogo ranije, prema nekim izvorima, u 4. ili 5. stoljeću bilo poznato molitveno mjesto, i odonda se narod tu neprestano okuplja, istaknuo je Biskup. Nadovezavši se na mučeništvo sv. Foške, Biskup je spomenuo i našeg najnovijeg blaženika, Miroslava Bulešića, istaknuvši kako je on i za života i sada ljudima primjer i ohrabrenje. Sveta Foška je susrela kršćanstvo i oduševljeno prihvatala vjeru u Krista da, zajedno sa svojom služavkom Maurom, nije htjela ostati 'kriptokršćanka', nego je hrabro javno posvjedočila svoju vjeru, podnijevši

mučeništvo. Tajna je njezine snage za to herojsko svjedočanstvo u njezinu dubokom iskustvu vjere, rekao je mons. Milovan. Kvaliteta društva, kao i kvaliteta jedne župe, mjeri se po tome koliko ima srca za potrebite, za siromašne, stare i bolesne u svojoj sredini. Na kraju misnoga slavlja uslijedio je tradicionalni ofer, čašćenje relikvija sv. Foške te ophod oko drevnog mramornog oltara.

VODNJAN Blagdan sv. Foške proslavljen je i nedaleko Vodnjana, točnije nadomak zaseoka Batvači gdje se nalazi još jedna drevna crkva sv. Foške iz VII. stoljeća.

Osim većine koja je pristigla automobilima, dvije skupine vjernika, oko šezdeset osoba, odlučilo je hodočastiti kako su to činile nebrojene generacije u povijesti – pješice. Jedna je skupina krenula iz Pule ranom zorom, a druga im se pridružila u Vodnjanu. Misu je predvodio župnik Marijan Jelenić. Nakon mise uslijedilo je čašćenje relikvija sv. Foške, a dok su se vjernici redali pred relikvijarom, za pjevanje su se pobrinuli članovi Zbora mladih sv. Franje iz Pule. U nastavku je o svome životnom iskustvu vjere svjedočio g. Vlado Mikac, koji je kao profesionalni pilot u mnogim pogibeljnim situacijama, spašen, kako je rekao, milošću Božjom. (L/G. K.)

Održan ZEMI

Zajednička euharistija mladih Istre

Unedjelju 2. ožujka 2014., u Rovinju je, nakon više godina stanke, ponovo održan ZEMI – Zajednička euharistija mladih Istre, u organizaciji KUMI-ja, Katoličke udruge mladih Istre i u suradnji s pulskim i vodnjanskim ogrankom zajednice Radnici milosrdnog Isusa. Program je započeo u Oratoriju uvodnim pozdravom vlč. Darka Zgrablića, duhovnikom Udruge KUMI te blagoslovom svjeća. Okupljeni su zatim u procesiji s upaljenim svijećama krenuli ulicama rovinjske starogradske jezgre prema župnoj crkvi sv. Eufemije. Procesija je bila popraćena duhovnim šansonama uz pratnju gitare. U župnoj je crkvi susret nastavljen pokorničkim bogoslužjem koje je predvodio preč. Milan Zgrablić, rovinjski župnik. On se u nagovoru osvrnuo na neophodnost sakramenta ispovijedi, napose istaknuvši potrebu preispitivanja vlastita života prema sedam glavnih grijeha, s posebnim naglaskom na oholost, u kojoj leži začetak i svih ostalih. Uslijedilo je klanjanje pred Presvetim te mogućnost za pojedinačne ispovijedi. Misno je slavlje predvodio vlč. Darko Zgrablić. U prigodnoj homiliji Propovjednik je istaknuo problem malovjernosti čovjeka i zabrinutosti za egzistenciju. Jer, naglasio je, briga je po-

zitivna, to je ono što čovjeka nuka na djelovanje, dok je zabrinutost pokazatelj straha za budućnost, pokazatelj nemogućnosti da se svoju budućnost s punim povjerenjem stavi u Božje ruke.

Na kraju misnog slavlja uime domaćina, rovinjske podružnice KUMI-ja, Eleini Duketis najavila je predstavljanje Udruge KUMI fotografijama s njihovim aktivnostima, što je ujedno bio poziv mladima da im se priključe. Prikazana je i prezentacija gotovo svih Susreta hrvatske katoličke mladeži s prigodnim video isjećcima pri čem su se mnogi nazočni prisjetili tih davnih iskustava. Na kraju je vlč. Dalibor Pilekić, u svojstvu dijecezanskog koordinatora za SHKM, iznio trenutni tijek organizacije za odlazak na Susret, s potrebnim praktičnim napomenama. Unatoč udaljenosti, za Susret u Dubrovniku iz Porečke i Pulsko biskupije prijavilo se oko 650 mladih. Na kraju je najavio i održavanja već tradicionalnog Križnog puta mladih Stazom sv. Šimuna u Gračiću, u subotu 29. ožujka 2014. Završne zahvale svima koji su sudjelovali u organizaciji izrekla je Eleini Duketis te je pozvala Adrijanu Orlić, predstavnici zajednice Radnici milosrdnog Isusa da najavi sljedeći ZEMI koji će se održati u pulskoj Katedrali pete korizme-

ne nedjelje, 6. travnja 2014. godine. Prvi ZEMI održan je 10. studenog 2002. god. u pazinskoj Župi sv. Nikole, kao prvijenac projekta Katoličke udruge mladih Istre koji su takva okupljanja organizirali samostalno do početka obilježavanja Godine mladih koja je otvorena u rujnu 2005. godine. Susreti su se nakon toga nastavili održavati prigodno, a posljednji je bio 2010. godine. Zajedničkim euharistijama mlade se želi okupljati oko najvećeg blaga Crkve, euharistije, a svojim aktivnim sudjelovanjem u njezinoj pripremi i realizaciji mladi su je mladima željni učiniti pristupačnjom. Katolička udruga mladih Istre (KUMI), udružuju mladih vjernika Istre, prvo je osnovana 1998. Program djelovanja sadrži ideje zajedništva, služenja, liturgije i svjedočenja. Osim velikih zajedničkih susreta u većim gradovima diljem Biskupije postoje lokalne zajednice KUMI-ja, koje djeluju u svojim župama održavajući redovite sastanke. Na općoj razini djeluju po timovima za glazbeni, karitativni i humanitarni rad te za ekološke i sportske aktivnosti, priređuju hodočašće te kraća i dulja putovanja. Sve su aktivnosti dostupne i mladima koji nisu članovi. KUMI od svog osnivanja posebnu pozornost posvećuju glazbi: sudjelovali su na raznim festivalima duhovne glazbe, a prigodom božićnih i uskrsnih blagdana održavaju prigodne koncerte.

Vinko Peteh

Upredvečerje Pepelnice, 4. ožujka 2014., blago je u Gospodinu preminuo Vinko Peteh iz sela Petešjari, nedaleko Žminja. Otac je osmoro djece, među kojima je jedan svećenik, vlač. Josip Peteh, i jedna vjeroučiteljica, prof. Nela Peteh. Vinko Peteh je u 63. godini života prešao u Vječnost nakon teške bolesti.

Rođen je 14. lipnja 1951. od oca Josipa i majke Ane r. Šaina, a kršten je 1. srpnja u Žminju, gdje je 2. srpnja 1961. primio i sakrament svete potvrde. U braku s pok. Magdom r. Šestan imao je osmoro djece: Nelu, Nikolu, Stjepana, Josipa, Ivana, Andriju, Mariju i Magdalenu. Velika se tragedija nadvila nad obitelj Peteh kada je supruga Magda preminula 21. svibnja 1996. godine nakon duge i teške bolesti. Najmlađe je dijete u obitelji tada imalo tek 4 godine, a sva su djeca bila maloljetna. Vinko se, uz svesrdnu pomoć svoje majke Ane, brinuo za brojnu obitelj nastojeći im prenijeti ljudske vrednote i životnu snagu. Otac i baka brinuli su se za odgoj i podizanje djece, nastojeći im omogućiti i željeno školovanje, u čemu su neki postigli i značajne uspjehe. Druga je velika tragedija u obitelji bila smrt sina Ivana koji

je poginuo u prometnoj nesreći 5. lipnja 2005. godine. Godine 2011. u mjesecu lipnju umrla je Vinkova majka Ana, a iste godine u srpnju obitelj je doživjela milosni događaj mlade mise vlač. Josipa Peteha. No, teologija je bila životni odabir i za najstariju kćer Vinka Peteha. Prof. Nela Peteh, dipl. teol., predaje vjeronauk u Osnovnoj školi Vladimira Gortana u Žminju i, prema zadržljivoće brojnim pobjedama njezinih ekipa na Vjeroučničkim olimpijadama, među najboljim je vjeroučiteljima Porečke i Pulske biskupije.

Nepunih je godinu dana prije smrti Vinko Peteh sklopio drugi brak s Nadom Serenčeš.

Bio je aktivan župni suradnik, u više mandata član župnog Pastoralnog vijeća, čitač Božje Riječi i uvijek i u svemu spremjan pomoći župnicima i svećenicima općenito. S obzirom da je pokojni Vinko bio djelatna vojna osoba, pogreb je obavljen u nazročnosti počasne vojne postrojbe, a spuštanje ljeta popraćeno je počasnim plotunom. Zadržljivoće veliko mnoštvo koje se okupilo na posljednjem ispraćaju dragoga pokojnika veliko je hvala za sve što je učinio u životu. Sprovodnu misu u

žminjskoj župnoj crkvi predvodio je generalni vikar Biskupije mons. Vilim Grbac, koji je izrekao i prigodnu, veoma osjećajnu homiliju. Na sprovodnoj misi oca svojeg mladog kolege koncelebriralo je četrdesetak svećenika. Pismo sućuti biskupa Dražena Kutleša pročitao je kancelar Biskupije preč. Sergije Jelenić, a uime žminjske Župe sv. Mihovila od pokojnika se oprostio župnik Jordan Rovis. Nakraju je o pokojniku govorio sin, vlač. Josip Peteh, koji je uz ostalo uime obitelji izrekao zahvalu svima onima koji su im bili podrška u tim teškim trenutcima.

Susret redovnika i redovnica

PAZIN U subotu 1. veljače u Franjevačkom samostanu sv. Franje Asiškog u Pazinu, povodom Dana posvećenog života, koji slavimo 2. veljače, održan je godišnji susret redovnika i redovnica koji djeluju na području Porečke i Pulske biskupije. Okupilo se pedesetak redovnika i redovnica iz samostana i zajednica iz svih dijelova Biskupije. Susret je započeo uvodnim pozdravom domaćina, gvardijana pazinskog samostana p. Alfonza Orlića, te zajedničkom molitvom časoslova. Uslijedilo je prigodno razmatranje koje je održao p. Bernardin Filinić iz pulskog samostana sv. Franje. Na početku izlaganja predavač je naglasio i argumentirao četiri temeljne značajke molitve koja, rekao je, mora biti izrečena u skromnosti, mora biti doživljena, a ne samo izrecitana, mora prethodno biti ispunjen uvjet opruštanja te, napisljeku, molitva mora

biti ustrajna. Važnost zajedničke molitve i u redovima gdje to nije obveza, napose je naglasio II. vatikanski koncil. Predavač je zatim skrenuo pozornost na ono što mora biti dio svakodnevne duhovne izgradnje vjernika, a napose redovnika, mislenu molitvu, te je prigodno argumentirao razlike meditacije (razmatranja) i kontemplacije ('motrenja') koja se može razlučiti na kontemplacija 'acquisita' i 'infusa'. Trenutak prelaska iz meditacije u kontemplaciju jest pitanje, nakon pročitane Božje Riječi: „Što mi Bog preko toga govori, što učiniti da stavljanjem svoje volje u Božju volju budemo sredstvo spasenja?“ Predavač je zaključio kratkim osvrtom na evanđelje Isusova krštenja na Jordanu. Po završetku predavanja uslijedilo je vrijeme predviđeno za sakrament pomirenja, a potom misno slavlje koje je u koncelebraciji sa svim redovnicima predvodio porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša. Tema dnevnoga evanđelja jest Kraljevstvo Božje, rekao je Biskup, a upravo bi osobe posvećenog života trebale biti slika toga Kraljevstva Nebeskoga. To Kraljevstvo obilježeno je nadom i radošću, rekao je nadalje Ordinarij, obraćajući se okupljenim redovnicima i redovnicama. Upravo zato ta radost treba biti vidljiva iz stava osoba posvećenog

života, kako bi svojim svijetlim primjerom dali svjedočanstvo svijetu i privukli nova zvanja. Govoreći o slici Crkve, Propovjednik je naglasio kako je Crkva stablo koje okuplja različite teološke pristupe, sve s ciljem da svima bude sredstvo spasenja, da svima pomogne doći u Kraljevstvo Nebesko. Po uzoru na samoga Isusa Krista, oni kojima je dano pronositi Riječ Božju, trebaju biti svjesni da su oni sredstvo kojim se ta riječ prenosi, i da nikada ne treba isticati sebe. Da bi čovjek nadvladao želju za samosticanjem, potrebno je rasti u duhu, zaključio je Propovjednik. U nastavku mise uslijedila je uobičajena obnova zavjeta čistoće, siromaštva i poslušnosti, a susret je zaključen zajedničkim objedom. (L/G.K.)

PREDSTAVLJANJE ZBORNIKA „Hrvatski mučenici i žrtve iz vremena komunističke vladavine“

PAZIN U ponedjeljak 17. veljače 2014., u Pazinskom kolegiju u sklopu susreta svećenika i redovnika Porečke i Pulskog biskupije predstavljen je zbornik „Hrvatski mučenici i žrtve iz vremena komunističke vladavine“. Susret, na kojem je sudjelovao i biskup u miru mons. Ivan Milovan te pedesetak svećenika i redovnika, započeo je uvodnim pozdravom porečkog i pulskog biskupa mons. Dražena Kutleša. Prvo izlaganje održao je biskup dr. Mile Bogović koji je govorio o radu Komisije HBK i BK BiH za hrvatski Martirologij. Ukratko je predstavio povijest rada ove komisije te naglasio kako je Komisija, koja je kao i neke druge zajednička za HBK i BK BiH, osnovana na poticaj blagopokojnog pape Ivana Pavla II. kako bi se zadržalo sjećanje na te žrtve jer, istaknuo je, sve žrtve zaslužuju poštovanje. Popis je tih žrtava potrebno napraviti kako bi se ispravila nepravda iskrivljivanja povijesti, rekao je Biskup, i da sada, kad su jači izgubili vlast, napišemo svoju povijest. Žrtvama koje su stradale od komunističkog režima pokušalo se na svaki način izbrisati svaki trag ili ih sustavnim blaćenjem i pogrešnim optužbama prikazati u pogrešnom svjetlu te se zastrašivanjem zabranjivalo svako njihovo spominjanje. Kojim su se sve metodama služile tadašnje strukture UDBE, jasno govoriti i postojanje odsjeka za dezinformiranje, rekao je mons. Bogović.

Biskup je iznio najvažnije stavke dje-lovanja Komisije, s posebnim naglaskom na popisivanje svih žrtava komunističke vladavine, koje će se, preko biskupijskih povjerenika, a u suradnji sa župnicima, provesti u svim biskupijama i nadbiskupijama HBK. Naglasio je kako bi Crkva trebala popisati samo mučenike, ali budući da državne vlasti ne provode popis ostalih žrtava, Crkva će popisati sve ubijene katoličke jer za ostale, istaknuo je, nemaju ovlasti. Prikupljati će se podaci o ubijenim župljanima, služeći se svim raspoloživim podatcima, kao primjerice iz knjige Status animarum i drugih. U slučaju podataka, primjerice, o ubojstvu njemačkih vojnika

koji su se predali nakon kapitulacije Reicha, ti će podaci biti dostavljeni analognim komisijama zemalja iz kojih su žrtve bile.

Sljedeće izlaganje na temu „Zbornik: Hrvatski mučenici i žrtve iz vremena komunističke vladavine“ održao je prof. Ivan Mataija, ravnatelj Državnog arhiva u Gospiću, koji je naglasio kako je napokon došlo vrijeme da se hrvatsko društvo odredi prema najvažnijim dijelovima svoje povijesti; da prestanu političke špekulacije sa žrtvama i da ta tema postane sfera povijesne znanosti. Potrebno je popisati sve žrtve, sve čiji je život naprasno prekinut, svaka žrtva zaslužuju biti zabilježena, svaki stradalnik ima pravo na ime, prezime i grob, naglasio je Mataija, te u nastavku napomenuo kako Zbornik donosi i pregled procesa beatifikacije za one mučenike za koje je pokrenuta kauza.

Zbornik „Hrvatski mučenici i žrtve iz vremena komunističke vladavine“ objavljen je u izdanju Komisije Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine za hrvatski Martirologij. Posljednje izlaganje, na temu „Stanje popisanosti žrtava u Istri i plan za dalje“, održao je vlč. Ilija Jakovljević, dijecezanski povjerenik za provedbu popisa žrtava u Porečkoj i Pulskoj biskupiji. Smrću mons. Ivana Graha 2011. godine Biskupija je ostala bez povjesničara koji bi se sustavno bavio crkvenom poviješću 20. stoljeća, napose onom istraživačkom – prikupljanjem svjedočanstava, rekao je Jakovljević, te spomenuo kako se sada istraživanjem ratnih i poratnih žrtava bavi biskup u miru Ivan Milovan. U godini Velikog jubileja 2000. godine u mjestu Sveta Marija Svetomore kod Žminja podignut je spomenik svim žrtvama 20. stoljeća te spomenik svećenicima koji su stradali u II. svjetskom ratu i prvom poraću. Bilo bi dobro na tome mjestu imati godišnju komemoraciju, predložio je predavač. Poneki svećenici već imaju, a poneki uvođe praksu da sa župljanima organiziraju komemoraciju stradanja civila. Na području Biskupije zasad nemamo izrađen nijedan

žrtvoslov, rekao je Jakovljević, no pojedine bi župe, s obzirom na broj ubijenih, mogu imati svoj vlastiti; primjerice, nekadašnja Općina Rovinj ima zabilježeno 186 stradalnika, a od toga ih je iz Žminja čak 116. Zanimljivo je da na popisu koji smo dobili nema naših blaženika Miroslava Bulešića i Francesca Bonifacija, ali ni drugih svećenika i istaknutih narodnjaka, istaknuo je Jakovljević, te u nastavku iznio planove glede ažuriranja popisa i prikupljanja podataka o žrtvama na području Porečke i Pulskog biskupije. Uslijedila je rasprava o više konkretnih pitanja i prijedloga glede popisa. Vlč. Dalibor Pilekić, povjerenik za mlade, dao je potrebne informacije u svezi s prijavama mladih za Susret hrvatske katoličke mladeži u Dubrovniku, a generalni vikar Biskupije mons. Vilim Grbac, u svojstvu pročelnika Katehetskog ureda, najavio je održavanje Tečaja za župne animatore u predstojećim korizmenim subotama. (L/G.K.)

Dušobrižništvo Hrvata u Njemačkoj (2. dio)

 DON VINKO PULJIĆ

Hrvatski dušobrižnički ured

Sjedište Hrvatskoga (nad)dušobrižničkog ureda bilo je u početku u Münchenu. Ured je iz Münchenja preseljen u Frankfurt am Main, najprije u Schreyerstr. 1, a potom u ulicu An den Drei Steinen 42d, u kojoj se nalazi i danas. Nakon o. Dukića, od 1997. do 2003. službu je izaslanika obnašao fra Josip Klarić, a od 1. lipnja 2003. do kraja 2010. službu izaslanika obnaša fra Josip Bebić. Svi su oni članovi Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja sa sjedištem u Splitu. Od siječnja 2012. do danas službu izaslanika obnaša vlač. Ivica Komadina, svećenik Moustarsko-duvanjske biskupije. Hrvatski je dušobrižnički ured ured triju biskupske konferencije: Njemačke biskupske konferencije, Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Ured je odgovoran za komunikaciju između tih biskupskih konferencija, za upravne poslove i koordiniranje pastoralnim radom u hrvatskim katoličkim misionama i zajednicama u Njemačkoj. Ured

je ujedno i sjedište izaslanika, a, između ostalog, organizira pastoralne skupove, sastanke i seminare na regionalnoj i saveznoj razini. Tome pripadaju: hodočašća, duhovne vježbe za svećenike i đakone, seminarji daljnje izobrazbe za pastoralne suradnice/suradnike, regionalni pastoralni sastanci, pastoralni godišnji skupovi, susreti mladeži, biblijske olimpijade, odnedavno i susreti hrvatskih studenata, folklorni festivali, susreti crkvenih zborova djece, mladih i odraslih. Ured svake godine početkom listopada organizira godišnji pastoralni skup za hrvatske svećenike, pastoralne suradnike i suradnice iz Zapadne Europe u Njemačkoj ili u Domovini. Na čelu je Ureda izaslanik vlač. Ivica Komadina, a Uredu su još uposleni: dr. sc. Adolf Polegubić, glavni urednik »Žive zajednice« i pastoralni referent, te tajnice: Romana Kašaj, Ljubica Markovica-Baban i Antonia Tomljanović-Brkić.

Izdavačka djelatnost Ureda

Ured uspješno objavljuje dvojezične ili jednojezične zbornike radova s pastoralnih skupova hrvatskih pastoralnih djelatnika iz Zapadne Europe. Dosad je objavljeno četrnaest zbornika. Tu je i nekoliko dru-

gih knjiga i publikacija, kao i knjižice sa sadržajem priprave za biblijske olimpijade. Valja također istaknuti kako je Ured ranije objavio vrlo važno pomagalo u pastoralnom radu: Hrvatski katolički molitvenik i pjesmaricu »Slavimo Boga« (god. 2013. objavljeno je 7. dopunjeno izdanje) te, zajedno s Vijećem Biskupske konferencije za hrvatsku migraciju i »Kršćanskim sadašnjosti«, kantual »Slavimo Boga s orguljskom pratnjom«.

Ured također redovito objavljuje i vodič-adresar hrvatskih katoličkih misiona u svijetu, ali i svih važnijih crkvenih i državnih ustanova u Domovini i svijetu. Ured svake godine objavljuje i jednolisni zidni kalendar.

Trideset pet godina »Žive zajednice«

Hrvatski dušobrižnički ured iz Frankfurta već 35 godina objavljuje mjesečnik hrvatskih katoličkih misija u Njemačkoj »Živa zajednica«, »...a ova publikacija izgleda svojim sadržajima i svojom opremom kao nešto najbolje što Hrvati tiskaju u inozemstvu«. Prvi je broj objavljen u rujnu 1978., a dobio je naziv po život vjerskoj zajednici Hrvata katolika u dijaspori. Taj naziv također označava i živu hrvatsku nacionalnu zajednicu. List je u početku

bio biltenskog karaktera, u njemu su objavljivani važniji crkveni dokumenti, vijesti iz Crkve u Domovini i svijetu, događanja u hrvatskim katoličkim zajednicama u Njemačkoj, imena krštenih, vjenčanih, umrlih. Također su objavljivani i članci o hrvatskoj povijesti i kulturnoj baštini. Taj je trend list slijedio i kasnije, ali su se iz godine u godinu uvodile i nove rubrike te se nastojalo poboljšati grafički izgled lista. Jednom riječju: tematika lista

bila je posvećena vjersko-crкvenim, ali i općedruštvenim temama. Tijekom godina pokušao je stvarati javno mnijenje među Hrvatima u Njemačkoj, ali i šire. U središtu je zanimanja lista općenito hrvatski čovjek u dijaspori, bilo »gastarbeiter« prve generacije, naši ljudi »na crno«, pripadnici druge generacije, poslovni ljudi, intelektualci, kulturni djelatnici. List posebno prati brojne aktivnosti naših misija, na suvremen način piše o vjeri, vjerskim, socijalnim i obiteljskim, kulturnim temama, objavljuje razgovore s istaknutim ljudima iz crkvenog i društvenog života iz dijaspore ili iz Domovine. U listu se također vodi računa i o čistoći hrvatskoga jezika. »Prilog na njemačkom jeziku« uveden je za izaslanika fra Josipa Klarića, i to od br. 3/1998. Valja napomenuti kako je prvi broj »Žive zajednice« brojio svega osam stranica. Stoji u impresumu da je o. Dukić uređivao »Živu zajednicu« od br. 1/1978. do br. 6/1979. Od br. 7/1979. do br. 3/1983. kao urednici se potpisuju pok. fra Ignacije Vugdelija i fra Bernardo Dukić. Od br. 4/1983. do br. 9/1991. urednik je »Žive zajednice« pok. fra Ignacije Vugdelija. Nakon pok. fra Ignacija od br. 10/1991. do br. 12/1993. glavni je urednik don Ante Živko Kustić. Fra Anto Batinić je glavni urednik od br. 1-2/1994. do br. 11/2002. Od br. 12/2002. na mjesto gla-

vog urednika dolazi dr. Adolf Polegubić, koji jedini od svih dosadašnjih urednika nije svećenik. Opsežniji, jubilarni broj lista objavljen je 1998. povodom 20. obljetnice njegova izlaženja. U sadržaju od prvoga do posljednjega broja lista provlače se ideje o vjeri u Boga, ali i vjernosti Bogu naših ljudi; o njihovoj neraskidivoj povezanosti s Katoličkom Crkvom, bilo onom općom ili domovinskom, o njihovoj neuništivoj svijesti pripadnosti hrvatskom narodu i hrvatskoj domovini. Može se doista reći da su Hrvati u dijaspori desetljećima imali i još uvijek imaju tri osnovna gesla življenja i djelovanja: bogoljubje, čovjekoljubje i domoljubje. Tijekom godina izlaženja list se pokušao u više navrata modernizirati, obogatiti, kako u sadržajnom, tako i u tehničkom smislu.

„Budući da se poglavito osamostaljenjem Republike Hrvatske očekivao velik povratak naših ljudi iz dijaspore,

prognoza izlaženja »Žive zajednice« nije bila dugovječna. Ne samo da se velik broj naših ljudi nije vratio u Domovinu već broj iseljenika u posljednje vrijeme, iz godine u godinu, raste. Izlaženje »Žive zajednice«, ali i svih drugih djelatnosti Hrvatskoga dušobrižničkog ureda, prije svega ovisi o finansijskoj pomoći Njemačke biskupske konferencije, ali i našim ljudima koji se nalaze u Njemačkoj kaže nam dr. sc. Adolf Polegubić.

Vlč. Ivica Komadina, izaslanik za hrvatsku pastvu u Njemačkoj, na kraju nam ovog izyešća kaže: Čvrsto se nadamo da će naši biskupi, ali i svi odgovorni pokazati više sluha za iseljenu Hrvatsku i tu skrb uvrstiti u jednu od prioritetnih zadaća Crkve u Hrvata. Ulaskom Hrvatske u europsku zajednicu, ta zadaća postaje još zahtjevnija i kompleksnija.

Pepelnica u Poreču

Porečki i pulski biskup mons. Dražen Kutleša predvodio je misno slavlje na Čistu srijedu – Pepelnici, 5. ožujka 2014. u porečkoj Bazilici. S Biskupom su slavili kancler Biskupije preč. Sergije Jelenić, katedralni župnik preč. Rikardo Lekaj, župni vikar vlč. Hector Bernardz i đakon vlč. Filip Celent. Osim molitve i posta u milosnom vremenu koje je pred nama, trebamo prema drugima biti darežljivi i biti mirotvorci među ljudima oko sebe, rekao je Biskup u uvodnom obraćanju.

U prigodnoj homiliji Propovjednik je pojasnio kako pravilno i plodonosno živjeti vrijeme korizme, obogaćeno onime što Crkva preporuča: molitvom, postom i djelima milosrđa. Djela milosrđa ne smiju biti motivirana samopromidžbom, već činjena u skrovitosti i s iskrenom željom da se pomogne bližnjemu u potrebi. Molitva, koja se intenzivnije preporuča u korizmi, treba biti prožeta vjerom, treba zagovarat dobro, a nikako zlo. Molitva s vjerom mora uvijek tražiti volju Božju i mora biti nesebična. Važno je moliti za druge te, po uzoru na Isusa, i za svoje neprijatelje. Post nije reducirani režim prehrane. Smisao je posta odricanje od nečega kako bismo nekome mogli učiniti dobro djelo. Svi možemo činiti dobra djela, pa i ne nužno materijalna, primjerice, popričati s bližnjim, razumjeti ga, učiniti da se osjeća prihvaćenim; tako će nam svima biti bolje, a i osjećat ćemo se bolje jer smo učinili dobro bližnjemu. Pepeljenje je izvanjski znak da želimo činiti djela pokore, moliti i pomagati bližnjima djelima milosrđa te tako naslijedovati Isusa, zaključio je biskup Kutleša. (L)

Isprave kojima se dokazuje kanonski status ženidbe

 ILIJA JAKOVLJEVIĆ

Zenidbeni izvid ili *Postupak za ženidbu* nije samo prikupljanje dokumenta, osnovnih podataka o zaručnicima, ni izvid protivi li se što valjanom i dopuštenom slavlju ženidbe, a time i samom braku. Svi ovi pred/postupci imaju za cilj ne samo spriječiti nevaljane ili nedopuštene ženidbe, već kod zaručničkog ispita naglasiti biblijsko-teološku, odnosno kristološko-ekleziološku narav braka.

Provjera kanonskog statusa osobe kod popunjavanja *Postupka za ženidbu* ne može se temeljiti samo na usmenim odgovorima, već je potrebno priložiti određene dokumente. Dokumente od zaručnika prikuplja župnik koji obavlja izvide ili provodi zaručnički ispit prije vjenčanja. Osoba mora priložiti sljedeće dokumente:

1. *Krsni list* – Osnovni dokument kojim se dokazuje da je osoba krštena i da pripada Katoličkoj Crkvi. Svatko tko sklapa ženidbu izvan župe krštenja, mora onomu koji obavlja izvid ili ispit zaručnika priložiti krsni list i to ne stariji od 6 mjeseci. Krsni list ne može zamijeniti nikakva druga potvrda, napose ne *Potvrda o primljenim sakramentima*. Krsnim se listom ne dokazuje samo krštenje, već je li dotična osoba primila sakrament potvrde, položila doživotne redovničke zavjete i dobila od njih oprost, primila sveti red đakonata i prezbitera te dobila, možda, indult o povratku u laički stalež i oprost od celibata; je li već sklopila ženidbu; je li ta ženidba razriješena odlukom Rimskog Prvosvećenika ili presudom crkvenog nadležnog suda proglašena nevaljanom.

Kad neka osoba nije u mogućnosti donijeti ili dobiti krsni list, krštenje se dokazuje pomoću svjedoka, ili prisegnutom

izjavom samog krštenika, ako je kršten u odrasloj dobi (usp. kan. 876). Župnik je u ovom slučaju dužan podnijeti biskupskom ordinarijatu zamolbu za oprost od dopriroda krsnog lista.

2. *Svjedočanstvo o primljenom sakramentu potvrde* – Ovaj sakrament nije nužan za sklapanje ženidbe. Ako ga je stranka primila, a nije ubilježen u krsni list, treba o tome donijeti odgovarajuću ispravu. Ako osoba nije primila sakrament potvrde, župnik će nastojati u skladu s crkvenim propisima da ga primi, ako je moguće, uz odgovarajuću katehetsku pripravu (usp. kan. 1065§1).

3. *Slobodni list* – Ako u krsnom listu nema nikakve zabilježbe o sklopljenoj ženidbi, to još ne znači da je dotična osoba slobodnog stanja. Kad netko želi sklopiti ženidbu izvan vlastite župe, napose izvan biskupije ili biskupske konferencije, on treba dobiti slobodni list (Instrukcija iz 1941.). Slobodni list izdaje župnik prebivališta ili dotični biskupski ordinarijat, nakon temeljito provedenih izvida.

4. *Smrtni list* – Ako je neka osoba već bila u braku pa je njezin bračni supružnik umro, potrebno je prije pripuštanja udovca ili udovice novoj ženidbi ustanoviti smrt bračnog supružnika provjerom u maticu umrlih dotične župe ili smrtnim listom. Kad se radi o nekatoliku, potrebno je ispitati je li to jedina ženidba koju je bio sklopio ili je prije toga sklopio još koju ženidbu s drugom osobom. U drugom je slučaju potrebno ispitati koja je od svih sklopljenih ženidbi valjana za crkveno područje i kako je razriješena.

5. *Isprava o proglašenju mrtvim* – U slučaju kad se smrt ženidbenog druga ne može dokazati vjerodostojnom crkvenom ili građanskom ispravom te nije moguće dobiti smrtni list, potrebno je provesti odgovarajući postupak. Postupak vodi župnik i sastavljeni zamolbu sa svim dokumentima i izjavama dostavlja biskupskom ordinarijatu. Na temelju dokumenta i činjenica dijecezanski biskup izdaje izjavu o „predmijevanoj smrti“ (kan. 1707).

6. *Isprava o razriješenju ženidbe* – Kad mjerodavna crkvena vlast razriješi ženidbu koju je moguće razriješiti, bila ona tvrda i neizvršena, ili nesakraltalana, za sklapanje nove ženidbe mora se podastrijeti vjerodostojna isprava o razriješenju prethodne ženidbe.

7. *Pravomoćna presuda crkvenog suda o ništavosti ženidbe* – Stranka čija je ženidba pravomoćno proglašena ništavnom, mora predočiti pravomoćnu presudu o ništavosti svoje ženidbe. Ovdje je važno voditi računa da dotičnoj osobi čija je prva ženidba proglašena ništavnom, možda nije od strane suda izrečena zabranjena sklapanja nove ženidbe bez suglasnosti ordinarija mjesta u kojem se predviđa slavljenje ženidbe (usp. DC, art. 251, § 2).

Ako nedostaje neki od dokumenta koje je potrebno priložiti, župnik ne smije, u redovitom slučaju, prisustvovati vjenčanju bez ordinarijeva dopuštenja. U postupcima za proglašenje braka ništavnim često se djelatnici crkvenog suda susreću s nedostacima dokumenata koje je župnik bio dužan prikupiti. Ženidbeni postupak nije fakultativne naravi te je potrebno uložiti više truda da se spriječe nevaljane ženidbe.

IMA LI ISTRA SNAGE ZA DRUŠTVENU PREOBRAZBU

✉ MARIO SOŠIĆ

Misljam da je našim, pa i politički nezainteresiranim, građanima razvidno kako su se na lokalnom istarskom planu, tijekom prošle i početkom ove godine, zapravo dogodile najveće kadrovske i političke promjene u ovih proteklih dvadesetak godina.

Prisjetimo se. Početkom se devedesetih godina Istra definirala kao regija koja u velikoj većini nije glasovala za nove hrvatske demokratske stranke već je, gotovo jedina u Hrvatskoj, ustajavala na staroj političkoj, SK-SDP, opciji.

Nakon parlamentarnih i lokalnih izbora (1992./93.) u Istri se zacementirala vlast IDS-a, jedna široka paleta raznih ljudi, ideologija i svjetonazora, povezanih prvenstveno antihrvatskim osjećajima i totalitarnom svijeću, čiji su glavni politički akteri bili Ivan Jakovčić i Damir Kajin.

Raspad «povijesnog političkog dvojca»

Kako to često biva u politici, nakon dvadeset godina gospodarenja IDS-om, ovaj se liderski tandem politički, pa i osobno, sukobljava. D. Kajin, nazivan «istarskim pučkim tribunom» i uzdizan do razine političkog idola (*istarskog Che Guevare*), biva prošle godine gotovo oduševljeno izbačen iz stranke i potom politički i ljudski, od tih istih, omalovažavan i klevetan kao najveći nitkov i izdajnik. On se ipak zadržava u istarskoj i državnoj političkoj arenici i uzvraća radikalnom kritikom protiv totalitarnog ustrojstva svoje stranke i autokratskog načina njezina vođenja. Uz to, ukazuje i na cijeli niz raznih slučajeva i afera u Istri s obilježjima korupcije i kriminala, a koje se, po njemu, imaju pripisati poznatim akterima iz samog vrha njegove nekadašnje stranke. Po prvi se put događa to da o tim temama, i drugom nedemokratskom ponašanju te stranke, govori netko tko je tako dugo «živio IDS». To je velik dobitak za «otvaranje očiju» i demokratizaciju političke svijesti većine Istrana.

Drugi član ovog «povijesnog IDS-ovog dvojca» njavio je prošle godine odlazak s cela stranke nakon dvadeset tri godine. Na

nedavnim je stranačkim izborima Jakovčić doslovno predao discipliniranu stranku novom, od njega «posloženu», vodstvu.

Danas je teško prognozirati kuda će, kako i kojim smjerom kročiti to novo vodstvo. Ali ono što je po prirodi stvari jasno, novi ljudi, novi politički odnosi u europskoj Hrvatskoj i izgrađenja politička kultura istarskih građana trebali bi činiti okvir za politiku koja se u Istri više neće moći voditi na stari, demokratski manjkav i razvojno stagnirajući način.

Jakovčić, prosvijećeni autokrat

Činjenica da je I. Jakovčić tako dugo, kao nitko u Hrvatskoj, bio suveren vladar Istre govori podosta o njemu, njegovu političkom stilu, načinu vladanja i komuniciranja, ali isto tako i o «istarskom narodu» koji mu je to omogućio.

On zasigurno posjeduje političku pronicljivost i odličan je komunikator. Njemu nikad nije bio politički cilj učiniti nešto dobro, pa makar to i ne bilo u prvi čas prihvaćeno i shvaćeno od većine. Ne, posve suprotno. On je uvijek nastupao s jednim jedinim ciljem: imati glasačku većinu, neovisno o tome znači li to za društvo stvaran dobitak ili društvenu štetu. Njega nikad nije zanimalo konkretni rezultat politike, već samo politika kao sredstvo vlasti i vladanja. On je jednostavno oduševljavao svoje istarsko većinsko biračko tijelo, koje ga je ocjenjivalo i glasovalo za njega s potpuno iracionalnim stavom: *On je naš*. Svi drugi jednostavno *nisu njihovi*. Sa svima koji su ga slijedili i donosili mu političke bodove bio je galantan, srdačan, zahvalan, ljubazan, a s političkim protivnicima u vlastitoj stranci ili, pak, s političkim konkurentima bio je, politički i na druge načine, nemilosrdan. Nije ih malo koji su to iskusili.

Po prvoj je odlici, možemo reći, bio liberalan, prosvijećen upravitelj, a po drugoj je, pak, bio nepopravljiv autokrat i totalitarist. U mnogo čemu je, iako u manjem okviru, jako usporediv s nekadašnjim doživotnim vladarom brijunskog otočja.

Sad kad ga više nema na funkciji, smijemo se pitati može li netko ili neki od

tih novih upravitelja u Istri ići tim njegovim putem? Posve sam siguran da ne može jer je vrijeme političkog opsjenarstva i političke isključivosti nešto što novo vrijeme i nove generacije ne mogu trpjeti. Više neće moći biti prihvatljivo da se politički može opstati samo na riječima (pa i lažima) i obećanjima, a bez vidljivih i mjerljivih rezultata. Ta svijest, drugova i drugarica, vodi društvo u propast.

Promjene i drugih političkih opcija

Valja naznačiti kako se promjene u regionalnoj stranci događaju nekako paralelno i s promjenama u drugim važnijim političkim opcijama u Istri. Zalet i politički uspjeh koji su početkom proteklog desetljeća u Istri bile doživjele razne nezavisne liste i kandidati, već je na prošlim lokalnim izborima znatno splasnuo.

U središte političkog interesa opet ulazi jačanje političkih stranaka učvršćenih na hrvatskoj političkoj sceni. Socijalni se demokrati pokušavaju učvrstiti kao samostalna snaga u Istri, ali im to izgleda neće još uspjeti. Još prevladavaju snage koje su za «istospolni brak» s IDS-om.

Također i HDZ, raspuštanjem neuspješnog vodstva u Istri, traži izlazak iz političkog dna izborom novog rukovodstva i ponudom novog svenarodnog i demokršćanskog programa.

I narodnjaci (HNS) nastoje proširiti svoju stranačku mrežu, kao i laburisti koje u Istri predvodi jedna vrijedna zastupnica u Saboru. Na političku se scenu u Istri pokušavaju vratiti i pravaši (HSP AS), i to preko jednog mladog i dinamičnog tima aktivista.

Sve u svemu, mislim da novo vrijeme, nove generacije i novi stranački dinamizam, pružaju realnu mogućnost da Istra konačno proživi svoju demokratsku transiciju i zaživi stranački pluralizam, kao uvjet izgradnje jednog stabilnijeg, uređenijeg i poštenijeg društva u Istri, od onog u kojem živimo protekla dva desetljeća.

DUBROVNIK OČEKUJE TRIDESETAK TISUĆA MLADIH

Završene su prijave za deveti po redu Susret hrvatske katoličke mladeži koji će se održati 26. i 27. travnja u Dubrovniku. Neslužbeno doznajemo kako je prijavljeno više od trideset tisuća mladih iz svih krajeva Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Od povjerenika za mlade Porečke i Pulsko biskupije vlač. Dalibora Pilekića saznamjemo, pak, kako će na Susretu sudjelovati i 676 mladih iz naše biskupije. Pripremne

su kateheze za mlade iz naše biskupije organizirane u mnogim župama: Puli (Župa sv. Antuna), Marčani, Rovinju, Starom Pazinu, Lanišću, Rapcu, Poreču, Bujama, Svetom Petru u Šumi, Kanfanaru, Labinu, Karlobi i Pazinu.

KRIŽNI PUT ZA MLADE: STAZOM SVETOG ŠIMUNA

Kao i svake godine u korizmenom vremenu, Vijeće za mlade naše biskupije

i župljeni Gračića organiziraju Križni put za mlade, Stazom svetog Šimuna. Ove će se godine stazom, od postaje do postaje, proći 29. ožujka, s početkom u 10 sati iz župne crkve svetog Vida. Pjesma, molitva, druženje i šetnja predivnom prirodom samo su neki od razloga zašto se pridružiti stotinama mladih koji već tradicionalno sudjeluju na ovom neobičnom Križnom putu.

ŽUPNIJSKO NATJECANJE IZ VJERONAUKA

PAZIN U srijedu 19. veljače 2014. u Pazinskom kolegiju održana je županijska – biskupijska razina natjecanja iz vjeronauka za osnovne i srednje škole. Sudjelovalo je osam osnovnoškolskih ekipa, ukupno 32 učenika, od kojih su najbolji bili učenici OŠ Vladimira Gortana iz Žminja: Martina –Tina Maretić, Nikolina Otočan, Vedrana Rudan, Luka Gjurić, pod vodstvom mentorice Nele Peteh s 84,50 bodova. Drugo mjesto u kategoriji osnovnih škola osvojila su djeca iz Osnovne škole Vazmoslava Gržalje iz Buzeta Područne škole Vrh: Laura Petohlep, Lucia Fabijančić, Martina Černeka, Lea Muzica, mentorice Ksenije Šćulac sa 74,50 bodova. Učenici iz Barbana: Iva Verbanac, Ana Verbanac, Leana Vale, Viktor Radola iz OŠ Jure Filipovića, s mentoricom Arankom Praiz, sa 60,25 bodova osvojili su treće mjesto u kategoriji osnovnih škola. U srednjoškolskom rangu bodovni prag za pristup županijskoj razini dostiglo je pet ekipa pa se u kategoriji srednjih škola natjecalo 20 učenika. Prvo su mjesto, s 86,50 bodova, osvojili pulski gimnazijalci Doria Gergeta, Julijana Mašović, Matea Karlović, Matea Kaurin, s mentorom Kazimirom Berljavcem. Drugo mjesto, s osvojenih 79,50 bodova, osvojili su učenici porečke SŠ Mate Balote Ema Ritoša, Marta Radin, Martina Gasparini, Dunja Kureljak, s mentoricom Mirnom Bunčić. Treće mjesto u kategoriji srednjih škola, sa 69,50 bodova osvojili su natjecatelji iz Pazinskog kolegija-klasične gimnazije: Filip Stevanović, Ivica Strmečki, Blaž Ritoša, Nikol Gavrić, s mentoricom Marijom Grakalić. *Istarsku županiju – Porečku i Pulsku biskupiju na državnom će natjecanju, od 2. do 4. travnja 2014., predstavljati pulski gimnazijalci i osnovnoškolci iz Žminja. (L)*

Najbolji među natjecateljima srednjih škola - pulski gimnazijalci

Najbolji među natjecateljima osnovnih škola - OŠ V. Gortana Žminj

Svećeništvo i brak SAKRAMENTI SLUŽENJA

ANA CVITAN

Papa Franjo redovito govorio o važnosti svetih sakramenata. Uz sakramente kršćanske inicijacije (krštenje, euhristija i potvrda) i uz sakramente ozdravljenja (pokora i bolesničko pomazanje), još su dva sakramenta koji su u službi zajedništva i poslanja vjernika, a to su sveti red i ženidba. Upravo je o njima papa Franjo proteklih dana često propovijedao. Ova su dva sakramenta u službi zajednice, dakle, njihova je prvotna zadaća služenje. Čovjek se, primajući ove sakramente, obvezuje na služenje. Radosno sebedarje pretpostavka je „uspjeha“ i jednog i drugog poziva. Da nije lako, potvrđuje i sam Papa kada progovara o problemima, izazovima i napastima koji prate i jedan i drugi životni izvor.

Svećenik milosrdna srca

U jednoj svojoj jutarnjoj propovijedi, komentirajući Markovo evanđelje (Mk 10, 17-20), Papa je podsjetio kako i danas postoje mlađi koji imaju poziv, no kako isto tako postoji nešto što ih zaustavlja da se na poziv i odazovu. Stoga Papa poziva da molimo za duhovna zvanja riječima: „Gospodine, pošalji nam redovnike, pošalji nam svećenike, brani ih od idolopoklonstva, od klanjanja taštini, od idolatrije oholosti, od idolatrije moći, od idolatrije novca.“ Idolopoklonstvo, taština, oholost, moć i novac zapreka su istinskom svećeničkom poslanju – njegovu služenju zajednici.

Na početku korizme, na godišnjem susretu sa svećenicima Rimske biskupije, Papa je podsjetio kako su svećenici prije svega pozvani liječiti rane, „poput Isusa koji je pun nježnosti prema ljudima, posebno onima koji su isključeni iz društva, prema grešnicima, bolesnima, o kojima se

nitko ne brine. Pastoralno mjerilo stoga postaje upravo blizina! Blizina i služenje!“ ističe Papa. Tko je god ranjen u životu, kod svećenika mora pronaći pažnju i utočište. Sveti Otac upozorio je kako „aseptični“ svećenici, oni iz „laboratorija“, kod kojih je sve čisto i lijepo, ne pomažu Crkvi. U svijetu ima puno ranjenih kojima se svećenici trebaju približiti, stoga njihovo djelovanje sliči „poljskoj bolnici“, kaže Papa. „Mi, svećenici, imamo biti тамо, blizu tih ljudi.“ „Milosrđe znači prije svega liječenje rana“, istaknuo je papa Franjo i upitao svećenike poznaju li rane svojih župljana i jesu li im blizu. Papa je istom prigodom upitao: „Koliko nas svećenika plaće pred trpljenjem nekog djeteta, pred uništenjem neke obitelji, pred mnogim ljudima koji ne pronalaze put? Plaćeš li zbog svog naroda? Molisli pred svetohraništem zagovornu molitvu? Boriš li se s Gospodinom za svoj narod kao što se Abraham borio? Kako završavaš svoj dan? S Gospodinom ili uz televizor?“ Uspjeh svećeničkog poziva ovisi, dakle, o *imitatio Christi*, nasljedovanju Isusa i njegovih metoda – ljubavi i blizini, te o povezanosti s Ocem. Bez te povezanosti i stalnog vraćanja Njemu, nemoguće je ostvariti smisao vlastitog poziva.

Brak kao rast u dobroti

Nisu samo svećenici ti koji crpe snagu na izvoru Božje ljubavi. Papa se na Valentino na Trgu sv. Petra susreo s dvadeset tisuća zaručnika iz cijelog svijeta te im dao nekoliko konkretnih savjeta za sretan i uspješan brak, pri čemu je najviše naglasio kako se brak mora graditi na nečemu konkretnome, na čvrstoj i pravoj ljubavi koja dolazi od Boga. Podsjetio je i na to kako je „brak svakodnevni posao, pri čemu bi suprug trebao svoju suprugu učiniti

boljom ženom, a ona bi zauzvrat trebala svoga supruga učiniti boljim muškarcem.“ Podcrtao je Papa: „Tako zajedno rastete u svojoj dobroti, kao muškarac i žena. Brak je nešto na čemu zajednički radite, iz dana u dan, to je cjeloživotna obveza.“ Još jedan Papin savjet zaručnicima bio je i zajednička molitva *Oče naš u kojoj mogu riječ „kruh“ zamijeniti riječju „ljubav“*: Ljubav našu svagdašnju daj nam danas! Brak je tako usmjeren k ostvarivanju osoba i oplemenjivanju društva.

Papa je istaknuo i tri sintagme koje moraju svakodnevno biti izgovarane u braku: Smijem li?, Hvala ti, Oprosti mi. Kad kažemo „Smijem li?“, izražavamo pristojnost, poštovanje i pažnju prema tuđem životu. Zahvalnošću, pak, priznajemo da je drugi dar od Boga, a o oprostu Papa kaže: „Recept je za sreću oprštanje. Svi znamo da ne postoji savršena obitelj ili savršen muž i žena. Da ne spominjem savršenu punicu... Postojimo mi, grešnici. Nikad ne dopustite da prođe dan, a da se ne ispričate jedno drugome.“

Jedni drugima biti suputnici

Ni sakrament svetog reda kao ni sakrament ženidbe nisu magijski čini pri čemu bi njihovim primanjem nestali svi problemi ili napasti. I supružnici i svećenici itekako znaju koliko truda treba ulagati kako bi se autentično živjelo vlastiti poziv – služenje. Pri tom je nezaobilazno stalno ucjepljenje na trs koji donosi vino života, koji životu donosi radost! Zagovorna molitva mogla bi biti ključ poslanja Crkve u sakramentima služenja. Uzajamna suradnja i molitva jednih za druge, na koju Papa neprestano poziva, itekako bi pomogla i svećenicima i supružnicima u njihovu svakidašnjem poslanju.

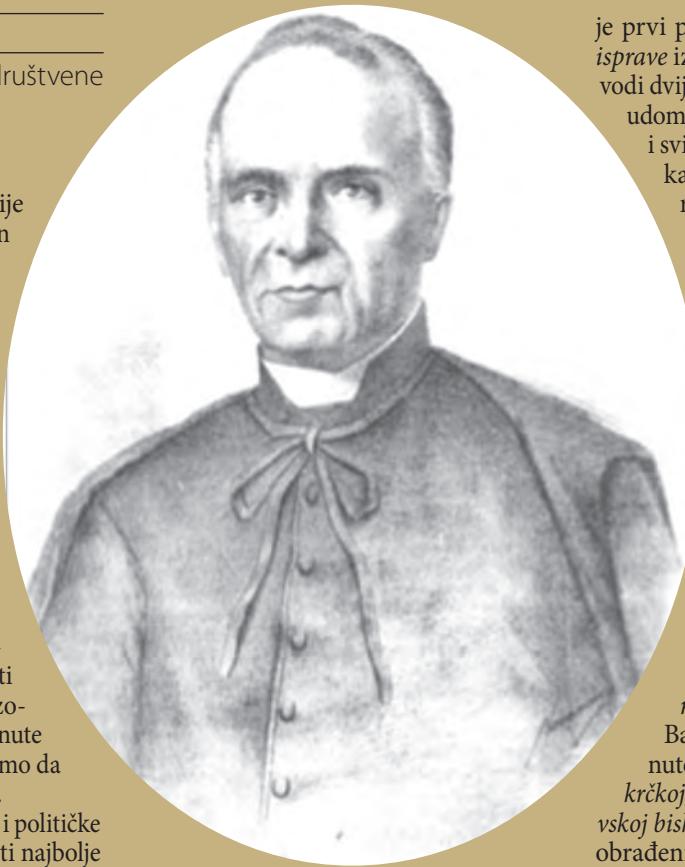
HRVATSKI ISTARSKI PREPORODITELJI:**Ivan Črnčić (2.dio)**

✉ DR. SC. MAJA POLIĆ

HAZU Zavod za povijesne i društvene znanosti Rijeka

Iz siromašne sredine koja nije davana gotovo nikakav plodan temelj za duhovno uzdizanje, Črnčić je ipak dosegnuo zavidan stupanj naobrazbe. Kao sin nepismenih roditelja i gotovo neobrazovane sredine u kojoj je tek rijetkim bila dana prigoda steći osnove pismenosti, uz svakidašnji težak rad na selu, izvan dosega bilo kakvih znanja, nadalje, preko mukotrpnih priprema za gimnazisku obrazovanje nakon čega je opet morao raditi da bi ostvario svoje srednjoškolsko obrazovanje, uspio se održati i dosegnuti najvišu razinu formalnoga obrazovanja. Uzmemo li u obzir spomenute zapreke na tome putu, zaključujemo da je riječ o velikome talentu i umu.

Uz svećeničke aktivnosti, kao i političke zaokupljenosti, Črnčić je znanosti najbolje rezultate ostavio iz povijesti i slavistike, napose na užem području glagoljaštva, temelju kulture njegova o. Krka. Tako je objavio mnogobrojne članke i rasprave o krčkoj te nacionalnoj hrvatskoj i slavenskoj povijesti. Veliku je pozornost pridavao kulturnoj i crkvenoj građi, u svezi s kojom je objavljivao i onu arhivsku. Primjerice, bavio se poviješću primorskih biskupija pa je 1867. god. u Rimu objelodanio i zasebnu knjigu *Najstarija povijest krčkoj, osorskoj, rabskoj, senjskoj i krbaškoj biskupiji* – u kojoj opovrgava sadržaje Farlatijevih napisu. Črnčić je pisao i o pripadanju (tadašnje) Rijeke, koju svojataju Mađari i Talijani, Banskoj Hrvatskoj. Obradivao je slavističke teme, a bavio se i *Ljetopisom popa Dukljina*, u svezi s kojim je 1874. objavio paralelno latinski (*Luciusov*, 1668.) i hrvatski

(Kaletićev prijepis, 1546.) tekst *Ljetopisa* te ih popratio raspravom.

Ipak, najviše se bavio hrvatskim glagoljaštvom u Kvarnerskom primorju, napose na o. Krku te u Istri. Prvi njegov doprinos na tome području seže još u vrijeme njegova doktorskoga studija. On u triama brojevima *Katoličkoga lista* iz 1859. godine otkriva i određuje hrvatskoglagoljski liturgijski kodeks iz 1396. godine. Radi se o Brevijaru Vida Omišljjanina čiji sadržaj utvrđuje i opisuje, govori o njegovu pismu i jeziku te traži izvore tekstova. Time se i podrobniye počeo baviti glagoljicom pa je na tu temu objavio i više članaka, primjerice: *Hrvatska škola u Priku* (1860.) ili *Dva slovenska spomenika glagolicom pisana u Dobrinju 1. 1100 i 1230* (1860.), u kojemu

je prvi put objavljen prijepis *Dobrinjske isprave* iz 1100. godine. Taj dokument navodi dvije važne činjenice: Krk je vrlo rano udomaćio glagoljicu te su pravna misao i svijest zarana onđe sazrjeli, jednako kao i na prostorima razvijenih evropskih civilizacija.

Ivan Črnčić je učinio prijepis i objavio *Assemanijev evanđelistar* 1878. god. u Rimu. Planirao je tiskati i ispravke koje je F. Rački učinio u *Assemanijevu evangelistaru*, i to u Akademijinu *Radu*. No, zahtjev je odbijen s obrazloženjem kako Akademiji „(...) novčana sredstva ne dopuštaju ista potrošiti u preštampavanje inače dragocjenoga spomenika, bilo ono kako dragocjeno.“ U njegovo raspravi *Još oble glagoljice na Krčkom otoku* objavljenoj 1875. god. nalazi se i tekst *Krčkoga natpisa* koji se smatra starijim od Bašćanske ploče, a u već spomenutoj monografiji *Najstarija povijest krčkoj, osorskoj, rabskoj, senjskoj i krbaškoj biskupiji*, nastaloj 1867. god. u Rimu, obrađeni su problemi hrvatske srednjovjekovne historiografije te je upotpunjena i obrađena izvorna građa za povijest tih biskupija. Črnčić se od kraja 60-ih godina do pred smrt bavio povijesnim temama u svezi s dobrinjskim naseljem Gostinjac.

Zajedno s predsjednikom Akademije i kanonikom dr. F. Račkim 1890. god. te s V. Jagićem tiskao je djelo *Hrvatski pisani zakoni: Vinodolski, Poljički, Vrbanski a donekle i svega krčkoga otoka, Kastavski, Veprinački i Trsatski*, u kojemu je autor poglavљa o glagoljskome dokumentu *Krčki ili bolje Vrbanski statut* iz 1388. godine.

Značajnim Črnčićevim doprinosima hrvatskome glagoljaštvu pripada i njegovo bavljenje Bašćanskom pločom. On je, naime, bio jedan od prvih i najuspješnijih čitača Bašćanske ploče. Nakon prvih

Bruno Starčić

pokušaja obrade toga „krsnoga lista“ Hrvata 1856. godine tom se vrijednom dokumentu vraća 1861. i 1862. te opet 1865. godine, kada je za duže vrijeme utvrdio njezin sadržaj. Godine 1888. dao je dopunjenu verziju svojih istraživanja te na nekim mjestima ispravio dotadašnje čitanje F. Račkoga (objavljena 1875., 1877.). Svoje istraživanje i proučavanje Bašćanske ploče prilikom posjeta crkvi sv. Lucije, Črnić opisuje na sljedeći način: „Meni još žaknu dođe do ušiju da je nešto napisano na kamenu u nekoj crkvi bašćanskoj i da su to dolazili čitati učenjaci iz velike daljine, ali da nisu mogli nikako pročitati, a da je najbrže glagoljica od davna. Ja na to zasjedem konja, te odletim tamo za tri do četiri ure (...) I tako doskaka do Bašćanske Drage, te do crkve sv. Lucije, zatvorene. Nemiran dozvah njezina čuvara, da mi ju brzo otvor, da vidim i pročitam, što je unutri napisano. On mi ju (...) otvor, a ja poželjno stupim unutra, i nađoh na tlih veliku ploču dugu i široku te svu napisanu izvana, pak joj se naradovah. Ali čemu? Htijah to pročitati, ali zaman: ne mogoh ni jedne besjede zdignuti, a ni slova nijednoga ni s desne, ni s lijeve, ni s glave ni s boka, niti stojeć, niti sjedeć, niti klečeć. Pak mučan (šutljiv) i tužan domislih se to vodom oprati, da mi bude to čistije to očitije. Ali ni tako nesreće! Ništa ne raspoznah, ništa ne dvignuh; ni tako ne mogah tomu pismu najti ni konca ni kraja, ter ni poznati pravo, je li glagoljica (...) A i slova na ploči ne bijahu već sva cijela ni čitovata, niti na narednu mjestu na tlih, te sam se morao grbiti nad njimi i okolo njih. I kad mi taj kamen nije hotio nikako progovoriti, kako nije bio ni drugim većim gostom, ja ga ostavih, neka muči (šuti), dokle ga tkogod ne razgovori(...).“

Nakon prikupljanja novih saznanja o glagolskome pismu, ponovno se zaputio u Jurandvor do Ploče: „Sada mi je pisati, kako mi je i on mučiti kamen progovorio, nakon šest sedam godina (...) Pak gledajući ju krijesećim se očima i željnim srcem i drage volje, ter poznah jedno za drugim malo ne sva slova, hrvatska (...) Kada sam bio to sve doznao, pozvah iz Dobrinja u Krk popa Antuna Kirnića (...) Ondje (u Baški) se k nama pridruži pop Petar Dorčić (...) pak svi tri skupa željno skočismo do sv. Lucije (...) čitat ono, što ja nisam pročitao ni prvi ni drugi put (...) Pak mudri pristupismu k onom napisu, za koj bismo i došli. Neko slovo mu je brez glavice, neko brez nožice, neko brez ručice; ovomu nije vrha, onomu dna; nekom nije međe, nekomu nije plota; ovo se raskračilo, ono skračilo. Pak što bi koristilo mokru hartu na nj pritisnuti [tj. navlaženi papir, na kojem se dobiva otisak.]? Pravo ništa (...) Zato (...) šestilo [šestar] u ruke da pismena očita i neočita izmjerimo i primjerimo (...) Nagledali smo toga, namjerili i načitali, ali i pročitali, hvala dragom Bogu, dobar dijel, i to besjed zlata vrijednih (...) Pak, Hrvate moj, kako se mi tomu radovasmo i veseljasmo! te usklknusmo: Zvonimir, kralj hrvatski! napis jedanaestoga vijeka! Da je za nj znao tvrdi Dobrovsky! da ga je pročitao željni Šafaržik! da ga je video neki hrvatski neprijatelj i njegovi poslušnici!“

Kao znamenit slavist, glagoljaš, povjesničar, kanonik, ravnatelj Hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu i prvi član nekadašnje Jugoslavenske akademije s otoka Krka, Črnić je svojim djelovanjem znatno prekorao granice rodnoga otoka, a u mnogim segmentima i nacionalne hrvatske okvire. U nekim dometima svojeg svestranog djelovanja upravo je u tuđem svijetu ostavio znatno dublje brazde nego u svom zavičaju. Pritom je do pred nekoliko desetljeća dijelio sudbinu mnogih znamenitih i zaslужnih osoba, gotovo nepoznatih ili zaboravljenih u svojem užem zavičaju.

PIĆAN: Dana 6. veljače 2014. u večernjim satima, dok je kiša neumorno pljuštala, napustio nas je u Gospodinu Bruno Starčić iz Sv. Katarine, župa Pićan. Bruno je rođen 10. rujna 1950. u selu Benići, Sv. Katarina, od oca Atilija i majke Ljube rođene Baćac. Imao je mlađeg brata Rina i sestre Mirelu, Nerinu i Zoru. Po završetku srednje škole za automehaničara dugo je godina vozio kamione po našim cestama i prešao tisuće kilometara. U Marijinu mjesecu svibnju 1977. Bruno je oženio svoju Brunu rođenu Jelenić, iz sela Lukeži. Bruna je bila njegova prava životna družica do samoga kraja kad joj je u svojim posljednjim izgovorenim riječima ostavio nadu i poticaj za daljnji život bez njega. Bruno je sa svojom Brunom u braku imao sina Samuela i kćer Samantu, a doživio je i unuke Nou i Simona. O Bruni je simbolično progovorio i njegov sprovod. Iako je kiša danima bez prestanka padala i sve poplavila i iako se poklopilo i to da se u Pićnu izvode radovi popločavanja pa je prenošenje ljesa u župnu crkvu bilo onemogućeno te je sprovodna povorka išla iz crkve sv. Roka izravno na groblje, u vremenu sprovoda dan se otvorio nebū i postao lijep, vedar i sunčan. Toliko je ljudi došlo ispratiti Brunu na njegovo posljednje počivalište da je obred pogreba već bio završen kad su ljudi iz povorke tek pristizali na groblje. I pjevana sv. misa nakon sprovoda u ispunjenoj župnoj crkvi, gdje je vladala potpuna tišina i posvećenje trenutku i prigodi, kao i mnoge naručene mise zadušnice, također govore o Bruni. Tišina u crkvi i dostojanstvenost povorke upravo simboliziraju ovog čovjeka kakav je bio za zemaljskoga života. Tih, nenametljiv, samozatajan, radišan, pomirljiv i uvijek spremjan na pomoć, bilo nekome pojedinačno, bilo za javno dobro. Nijedna akcija, bilo na cesti, u okolišu crkve i groblja, nije bila bez njegovih ruku i znoja, kao ni njegovi vinogradi, oranice i masline. Bog jedini zna sve naše grijehe. Kakav je netko, najbolje znaju oni koji s njim dijele krov i stol, no najljepši hvalospjev svojemu suprugu dala je njegova supruga Bruna kad je rekla da joj nikad, baš nikad tijekom svih njihovih godina braka nije uputio nijednu ružnu riječ. Bruno je bio praktičan vjernik i svoju je vjeru svjedočio svakoga dana. *Ora et labora* bio je njegov život. Upravo na dan kad je Bruno otišao sa svojim anđelima, u crkvi se liturgijski čitalo o Davidovoj smrti. Sveti Otac Franjo rekao je da je važno i potrebno umrijeti u Crkvi, s nadom, i ostaviti baštinu iza sebe. Bruno je sve to ispunio za svoga zemaljskog života. Kao i svake nedjelje, kao i svakoga blagdana, kao i nekoliko dana pred smrt, upijao je Božju riječ i hranio se blagodatima Euharistije. Otišao je Gospodinu u bolima i sa svojim križom, ali smiren i s nadom u uskrsnuće. O njegovoj baštini koju je ostavio u nasljeđe ne samo svojoj obitelji nego i svima nama, dovoljno govori njegov život dobrog i Bogu odanog čovjeka. Bruno, neka te obasja svjetlo lica Oca nebeskoga. Sjeti nas se u svojim molitvama, a posebno svojih najmilijih koji tuguju za tobom. (D. Smoković)

Svetci u slobodi Crkve

✉ STANKO JOSIP ŠKUNCA

Sveti Maksimijan - nadbiskup ravenski

Sv. Maksimijan nije bio istarski biskup, ali je rodom Istranin i veoma izdašan za svoj grad Pulu. O njemu imamo pouzdane podatke uglednog ravenskog kroničara Agnellusa iz IX. st. u poznatoj knjizi Liber pontificalis (Kronika ravenskih nadbiskupa). Maksimijan je rođen 498. u Puli, u bogatoj obitelji posjednika. Odlučio se za klerički stalež i postao đakon u rodnom gradu. Otac mu je imao veliko imanje na području Veštra blizu Rovinja. Priča se da je, dok su jednom volovi orali na njihovu imanju, ralo za nešto zapelo i otkopalo gomilu sakrivenog zlatnog novca i dragocjenog posuđa. Maksimijan je to sakrio u mješine i jedan dio odlučio ponijeti caru Justinianu kako bi mu iskazao privrženost. Zbog toga kod ovoga brzo stekne simpatije ne samo zbog darovanog novca nego i bistrinom svoga uma te bi uzet u krug najbližih carevih savjetnika. God. 545. umre ravenski biskup Viktor i građani s klerom po običaju izaberu novog kandidata za biskupsku stolicu, koga je po tadašnjoj praksi trebao potvrditi sam car. Sjetimo se da je Ravenna od 540. u rukama Bizanta. Novozabrani biskup s poslanstvom pode u Carigrad očekujući od cara potvrdu i palj. Car im odgovori da će još promisliti, a u srcu je već mislio na svog prijatelja đakona Maksimijana. Vrijeme je to rasprave "Triju kapitula" i opozicije Zapadne Crkve protiv njegove crkvene politike. Maksimijan je bio

caru i u tome vjeran pa ga pošalje papi Vigiliiju, koji je bio stigao iz Rima kako bi ga zaredio najprije za prezbitera, a potom i za biskupa Ravene (546. – 556.). Kad je to saznao svećenstvo i vjerni puk Ravene, bili su toliko ogorčeni pa su odlučili suprotstaviti se odluci cara te novom biskupu nisu dati pristup u biskupsку kuriju u Raveni. Maksimijan se privremeno nastani u negdašnjoj kuriji arijanskog biskupa u Ravenni koji je s Gotima bio napustio grad. Justinianov miljenik svojom taktičnošću i bistrinom uma ubrzo osvoji srca Ravenjana. Vjerojatno su doznali i da posjeduje veliko bogatstvo koje će koristiti Crkvi i gradu. Oko 550. prvi je na Zapadu dobio naslov nadbiskupa zbog važnosti glavnoga grada egzarhata.

Maksimijan se istakao kao revni biskup, organizator, reformator, pisac i graditelj. Deset godina njegova pontifikata smatra se "zlatnim dobom ravenske Crkve". U Raveni, zapadnoj prijestolnici Carstva, već su se gradile monumentalne crkve, poput Sv. Apolinara, Sv. Vitala i druge koje je on završio, ukrasio prekrasnim mozaicima i opremio bogatim namještajem. Njegov autentičan lik nalazimo na mozaiku u crkvi San Vitale u Ravenni, u povorci ugleđnika tik do cara Justinijana. Maksimijan je odjeven u biskupsko ruho, ima kratko podšišanu bradu i čelavu glavu. Njegove prodorne oči odaju inteligenciju i nutarnju dubinu. Napisao je i više djela na latinskom jeziku koja su se, osim nekih fragmenata, potpuno izgubila, kao: Kronika Maksimijana, Kronografija od početka svijeta, Katalog biskupa, a priredio je i izdanje Bi-

blije te neke liturgijske knjige. Njegovi su rukopisi bili preneseni u Rim i tu su se izgubili. Kao biskup odigrao je veoma važnu ulogu u očuvanju pravovjera i jedinstva Crkve. Biografi ističu i njegovu brigu za siromahe i pridošlice.

Nas zanimaju i njegovi tragovi u Istri. Isti Agnellus ističe da je Maksimijan "... u Puli, gdje je bio đakon, sagradio crkvu Blažene Marije, koja se zove Formoza (Divna), izvanredne ljepote, ukrašenu divnim mramorom. U istom gradu sagradio je kuću za stanovanje upravitelja te crkve." Ostatci ove crkve, kasnije zvane i S. Maria del Canneto, nalaze se blizu glavne pošte u Puli. Istu je crkvu, kao i samostan sv. Andrije na nekom otočiću, obdario zemljinišnim fondom. Istraživači se razilaze glede otoka sv. Andrije: je li to onaj u pulskoj drazi ili onaj blizu Rovinja, danas zvan Crveni otok. Bernardo Benussi argumentirano tvrdi da je riječ o otoku pokraj Rovinja. U svakom slučaju, benediktinski samostan sv. Andrije kod Rovinja (1449. – 1806. franjevački) pripadao je opatiji s. Maria Rotonda u Raveni. Maksimijan vjerojatno nije imao druge braće pa je svoje imanje kod Veštra poklonio ravenskoj Crkvi. Štoviše, kod cara je ishodio da crkve, imanja i samostani u Istri, koji su pripadali crkvi sv. Apolinara u Ravenni, budu pod jurisdikcijom iste crkve. Ovo je stanje ostalo sve do konačne venecijanske okupacije Pule 1331.

SJEĆANJE NA DR. VANJU GRBAC-GREDELJ

U nedjelju 23. veljače 2014. godine napustila nas je naša draga kolegica, priateljica i suradnica, članica HKLD-a Podružnice Rijeka, Vanja Grbac-Gredelj, dr. med., pneumoftiziolog i nutricionist.

Vanja je ostavila neizbrisiv trag u radu HKLD-a (Hrvatskog katoličkog liječničkog društva). Najdublji, u radu svoje riječke podružnice koja postaje jedna od najaktivnijih u periodu od 2007. do 2011. godine kada je Vanja došla na čelo podružnice kao njihova predsjednica. S našom podružnicom ostvarena je tada bliska suradnja na zajedničko zadovoljstvo. Bio je to period kada smo mi izgubili našeg dugogodišnjeg duhovnika mons. Marcela Krebelu koji je preminuo početkom 2008. godine. Udrženim snagama, dijeljenjem kvalitetnih sadržaja rada, međusobno smo se obogaćivali. Rezultat je takve suradnje vidljiv i živi danas u uhodanim sadržajima koji su redovit dio godišnjeg programa rada obiju podružnica i kojima se svi veselimo. Pulska podružnica od 2000. god. za svoje članove godišnje organizira vikend duhovnih vježbi u Opatiji, koje su od 2007. god. zajedničke za pulsko-riječku podružnicu s podjednakim brojem sudionika iz obiju podružnica. Riječka podružnica od 2009. god. i za nas organizira jednodnevnu kozmiku duhovnu obnovu u Lovranu. Pulsku podružnicu organizira molitvu za nerođene (na prijedlog Središnjice 2007. god.) i sv. misu za naše preminule članove u pavlinskom samostanu u Sv. Petru u Šumi. Od 2011. god. s nama su redovito i članovi riječke podružnice. Srećemo se također i tijekom duhovne obnove na Velebitu u organizaciji naše Središnjice koja okuplja članove svih naših podružnica. Sve su to vršno pripremljeni sastanci, natječemo se u odabiru stručnjaka, teologa i pametno je da ih podijelimo. No, takvi susreti imaju

još jednu vrijednost. Oni su značajno doprinijeli našem zbližavanju. Bolje smo se upoznali, nastala su krasna prijateljstva i sada se jednako radujemo susretima, stručnom dijelu i jedni drugima. Dijelimo radost na našim obljetnicama, 15, 20 godina rada i sličnim događanjima. Često smo zajedno i na jednodnevnim godišnjim hodočašćima.

U svemu tome, draga Vanja, Ti si ostala dio sebe, neizbrisive tragove za sve nas i u svima nama. Živjet ćes u našem sjećanju onakva kakvu smo te sretali: radosna, uvijek sa svojim dragim pratiocem, suprugom Željkom, koji je jednako naš. Nedostajat ćes svima nama. Znamo, još više tvojoj obitelji, suprugu i kćerima o kojima si uvijek pričala tako sretna i ponosna na njih. A tek tvojim najvećim ljubavima, dječacima – unucima, koje si neizmjerno voljela. Kada si o njima pričala, sva si sjala. Tvoje će svjetlo i dalje sjati, a mi ćemo ga prepoznavati u njihovim dragim očicama i osmjesima. Oni su sada zaštićeni još jednim anđelom čuvarom. A mi Te predajemo u ruke dobrog Oca.

Rukovodstvo i članovi HKLD-a „Mons. Marcel Krebel“ Pula, s predsjednikom Ljubicom Hang-Raguž.

UMRO DR. SC. ADALBERT REBIĆ

ZAGREB Svećenik Zagrebačke nadbiskupije i prebendar Zbora prebendara prvostolne Crkve zagrebačke, ugledni bibličar prof. dr. Adalbert Rebić umro je u četvrtak 20. veljače u Svećeničkom domu sv. Josipa u Zagrebu u 78. godini života i 50. godini svećeništva.

Rođen je 23. siječnja 1937. godine u Klenovcu Humskom u Humu na Sutli u župi Uznesenja BDM, Taborsko. Filozofski studij polazio je u Zagrebu na Katoličkom bogoslovnom fakultetu i u Rimu na Filozofskom fakultetu Papinskog sveučilišta Gregoriana. Teološki fakultet završava u Rimu na Gregoriani, a biblijsku specijalizaciju na Biblijskom institutu. Doktorirao je 1969. godine iz biblijske teologije na Papinskom sveučilištu Gregoriana.

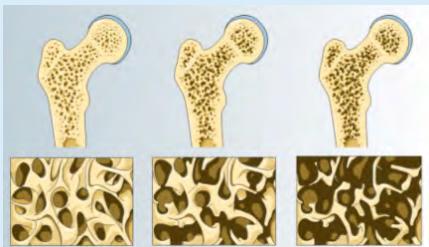
Za svećenika je zaređen 10. listopada 1964. godine u Rimu. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu bio je profesor biblijskih znanosti, orijentalnih jezika (hebrejski, aramejski, sirijski i arapski) i biblijske arheologije od 1968. do 2007. U izdavačkoj kući Kršćanska sadašnjost bio je urednik biblijskih izdanja i njezin direktor od 1968. do 2009. godine. Kao lektor hrvatskog prijevoda Jeremije proroka, knjige Tužaljki i Ezekijela proroka, sudjelovao je u prijevodu Biblije na hrvatski jezik u izdanju izdavačke kuće "Stvarnost" 1968. godine. Bio je urednik izdanja Jeruzalemske Biblije (KS, 1994.) u kojem je s francuskog jezika preveo uvođe u pojedine biblijske knjige Staroga zavjeta te tumačenja i komentare uz pojedine biblijske tekstove, a zaslужan je i za izdanje Biblijskog priručnika i prijevod s francuskog Ekumenskog prijevoda Biblije. Kao urednik zaslужan je za izdanje Općeg religijskog leksikona. U svom plodonosnom radu objavio je 28 djela te oko 400 članaka u raznim domaćim i inozemnim časopisima. Dr. Adalbert Rebić bio je član Društva hrvatskih književnih prevoditelja (od 1974.), član Društva umjetnika Hrvatske i redoviti član Papinske međunarodne marijanske akademije u Rimu (od 1980.). Od 1991. do 1995. godine obnašao je službu predstojnika Vladinog Ureda za prognozike i izbjeglice, a 1995. godine bio je ministar u Vladi Republike Hrvatske zadužen za humanitarna pitanja, priopćio je Tiskovni ured Zagrebačke nadbiskupije. (IKA/L)

OSTEOPOROZA

ALEKSANDRA BLAGONIĆ, DR.
MED., INTERNISTICA, OB PULA

PREVENCIJA I LIJEČENJE BOlesti

Prevencija osteoporoze zapravo znači spriječiti gubitak koštane mase

Iako je oko 80 % koštane mase genetski određeno, i mi sami možemo djelomice utjecati na zdravlje svojih kostiju izbjegavajući rizične čimbenike, kao što su kava, alkohol i pušenje. Važno je kontrolirati svoj vid te izbjegavati arhitektonске prepreke kako bismo spriječili nepotrebne padove i lomove. Svakako je poželjno prevenirati nastanak bolesti obogaćivanjem prehrane proizvodima bogatim bjelančevinama, kalcijem, vitaminom D, ali i kretanjem, šetnjom s djecom i unucima, druženjem u prirodi, izlaganjem kože suncu.

Liječenje osteoporoze, odnosno kako zadržati ili popraviti koštanu gustoću iznad rizika za nastajanje prijeloma kostiju

Da bi se bolest ciljano liječila, najprije se određuju laboratorijski parametri i gustoća kostiju. Iz krvi i urina jednostavno

vno se može analizirati koliko kalcija, vitamina D i pojedinih minerala imamo u organizmu i koliko ih eventualno moramo nadoknadjiti za neophodno funkcioniranje kostiju.

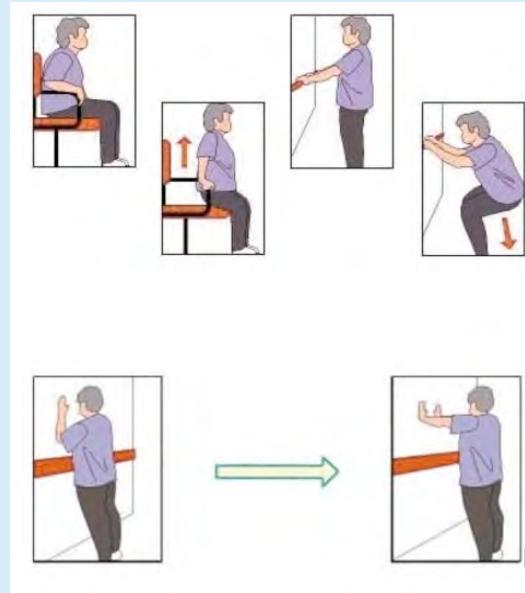
Običnom se radiografskom snimkom kostiju gubitak koštane mase vidi tek kad je značajno smanjen, najmanje 30 %. Zato se kost procjenjuje denzitometrijom, pretragom koja se provodi ultrazvučno nad petnom kosti i ciljanjom pretragom nad lumbalnom kralježnicom i vratom bedrene kosti, uz minimalnu dozu zračenja.

Tako možemo precizno dobiti vrijednost koliko je kost „prorijeđena, odnosno porozna“. Time saznajemo je li kost normalne gustoće, blago smanjene (osteopenija) ili značajno smanjene gustoće (osteoporoza), ponekad već uz prijelome.

Na osnovu procjene gustoće kostiju dalje razmatramo koje ćemo lijekove primijeniti u liječenju. U liječenju, ali i u prevenciji koristi se više skupina lijekova koji djeluju na različite načine. Postoje lijekovi kojima se sprječava razgradnja, ali i oni koji stimuliraju izgradnju kostiju, kao i lijekovi s dvostrukom ulogom, pa s jedne strane smanjuju razgradnju, a s druge stimuliraju stvaranje nove kosti.

Dakle, ponovimo: za „punjenje“ kostiju vrlo je važno kretanje, tjelesna aktivnost, prehrana kalcijem, ali i vitaminom D koji je najlakše i najprirodnije pribaviti iz sunčeve svjetlosti. Kalcij i vitamin D unosimo i lijekovima, ali pod kontrolom liječnika. To je važno jer bi nepravilno uzimanje moglo dovesti do viška kalcija koji bi učinio krvne žile neelastičnima ili doveo do nastanka bubrežnih kamenaca.

Da bi se naše kosti čim duže održavale čvrstima, elastičnima i dugo nam tijelo uspravljale i činile pokretljivim i samo-

stalnim, neophodno je unositi dovoljno mlječnih proizvoda, sireva, mesa, ribe, vitamina i minerala, dovoljno se kretati, gibati, hodati, plivati, raditi u vrtu, pa i plesati. Sa svakom zrakom sunca otići u šetnju ili jednostavno vježbati.

ŽUPNA NAGRADA

VODNjan na blagdan Krista Kralja 24. studenoga 2013. župnik Marijan Jelenić podijelio je nagradu župe Miroslavu Jemriću i Magdi Ivančić za svesrdnu i višegodišnju pomoć župnoj zajednici i župniku. Miroslav je rođen u Zagrebu 9. prosinca 1966., djelatna je vojna osoba u invalidskoj mirovini. Magda je rođena 26. studenoga 1957. u Pazinu, a radi kao ekonomski tehničar u Javnoj vatrogasnoj postrojbi u Puli. Obrazloženje je javno pročitano kako se vidi na poveljama. (L)

ZA NEKI NOVI SVIJET

Novi CD Ivana Puljića

Nedavno sam dobio u ruke novi nosač zvuka Ivana Puljića na kome se nalazi 8 (od ukupno 12 skladbi na CD-u) skladbi Vilima Grpca od kojih je za 4 tekst napisao Blaž Bošnjaković. Naravno, spomenute Vilimove i Blažove kompozicije su mi od ranije poznate, no, zanimalo me kako to zvuči nakon tridesetak i više godina (ako se ne varam) od kada su nastale. Znajući da većih iznenađenja neće biti jer sam ranije slušao albulme Ivana Puljića i pratio njegove nastupe uživo, te mi je njegov glazbeni rad itekako poznat. Odlučio sam stoga držati CD u autu više dana, tijekom vožnje cijelo vrijeme preslušavati redom sve skladbe, i tako do "iznemoglosti". Zanimalo me kad će mi dosaditi i hoću li pronaći "loših" dijelova. Nakon tjedan dana, prilikom različitih raspolaženja, rezultat je bio više nego pozitivan. Na CD-u nema nikakvih glazbenih iznenađenja, sve je napravljeno standardno i s mjerom. Korektni aranžmani, vještost odsviranja i odlični vokali (valja spomenuti gostovanje Maje Blagdan i Željka Bebe na po jednoj kompoziciji - imena koja nije potrebno "analizirati") daju ovom albumu ono što i treba biti - ugodan sadržaj u pop maniri koji vas iznova mami na slušanje. CD je to koji će sigurno poslužiti mnogim mladim ljudima koji izvode duhovnu šansonu, poslužiti će im i kao inspiracija i kao podloga za rad s crkvenim pjevačima.

Odabir skladbi je za svaku pohvalu, valja spomenuti *Za neki novi svijet*, *Svi kliknimo Kristu*, *Za stol sjesti s Tobom*, itd. ali posebnu vrijednost svakako daje uvrštenje skladbe *Oči u oči* koja je, po mom skromnom sudu, jedna od najboljih hrvatskih duhovnih šansona uopće. Skladba je to koja se godinama pjeva po našim župama, jednostavne je i efektne melodije s elementima himničnosti, izuzetno zahvalna za razne tipove aranžmanskih pristupa, vrlo prepoznatljiva i može funkcionirati i kao dobar instrumental. Druga strana medalje, možda i sjajnija, je tekst Blaža Bošnjakovića. Kratak i jezgrovit, snažan i bez imalo patetike. Podsjeca me, po pristupu, na tekstove *Negro spirituals* i *Work songs* glazbe s američkog juga koje sam u mladosti čitao, te nalazim snažnu duhovnost i samokritičnost. Kako je subjektivni pristup neizbjeglan tako i moj pristup tome tekstu zadržava veliku dozu subjektivnosti i dopuštam si odabrati tekst pjesme *Oči u oči* kao najbolji, ne samo na ovom CD-u, nego i među mnogim pjesmama duhovne glazbe uopće. Ovo je četvrti Ivanov album duhovne glazbe, tiskan je u 80 000 primjeraka i dijelio se uz Večernji list te pohvaljujem nakladnika što je svoje čitatelje podario vrlo lijepim poklonom a Ivanu želim još takvih ostvarenja, neka ga dragi Bog i dalje prati i bude mu inspiracija i podstrek. (David Ivić)

KNJIGE KRIŽNOG PUTA

Izašla je nova knjiga

Križni put TROJIČE SVEĆENIKA

(vlč. Zvonimir Badurina Dudić, vlč. Mladen Matika, vlč. Darko Zgrablić).

Knjiga se može nabaviti u prodavaonicama nakladnika Josip Turčinović d.o.o. Pazin, u Puli, Poreču i Pazinu.

Zvonimir Badurina Dudić
Mladen Matika
Darko Zgrablić

Vlč. Zvonimir Badurina Dudić rođen je u Lunu na otoku Pagu 13. rujna 1971. godine. Zaređen je za svećenika Krčke biskupije u Krku 28. lipnja 1998. godine. Sada je župnik u župi Poljica na Krku. Vodi duhovne vježbe i obnove. Autor je više knjiga duhovnog sadržaja te se duhovnim prilozima redovito javlja u više radijskih postaja, kao i na pojedinim webnim stranicama.

Vlč. Mladen Matika rođen je u Puli 25. svibnja 1970. godine. Zaređen je za svećenika Porečke i Pulske biskupije u Poreču 14. lipnja 1997. godine. Sada je župnik u Župi sv. Nikole u Pazinu.

Vlč. Darko Zgrablić rođen je u Puli 8. svibnja 1971. godine. Zaređen je za svećenika Porečke i Pulske biskupije u Rovinju 27. lipnja 1998. godine. Vodi duhovne vježbe i obnove te se duhovnim prilozima redovito javlja u više radijskih postaja. Sada je župnik u Župi sv. Vinka u Svetvinčentu.

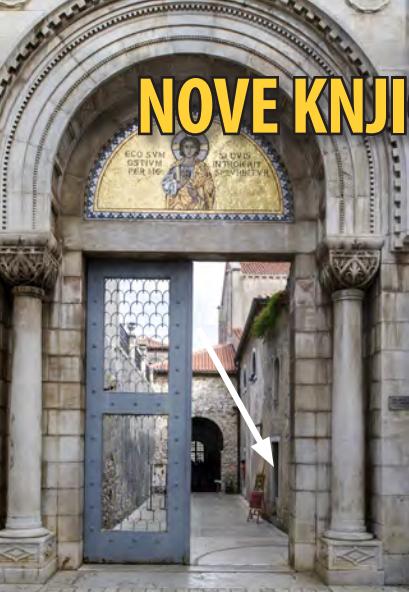
Kada pogledamo na križ, trebamo reći da je on posljedica grijeha. Grijeh može uništiti najlepši život. Jedan je od najvećih zadataka križa otvoriti ljudima oči da shvate užas grijeha. I kada čovjek vidi grijeh u svoj njegovoj zloči, ne može učiniti ništa drugo nego iskazati iskrenu žalost za svoj grijeh. Blažen je čovjek koji je bolestan zbog soga grijeha, čije je srce slomljeno zbog počinjenog grijeha prema Bogu, jer taj čovjek vidi svoj križ i zaprepašten je kaotičnim učinkom grijeha. Uzeti križ na svoja leđa znači biti spreman suočiti se sa stvarima kao što je vjernost Isusu; biti spreman podnijeti najgore što čovjek može podnijeti uime istine i pravde. Isus nikada nije govorio o križu a da nije spomenuo i uskrsnuće. Znao je da će biti osramočen, ali isto je tako znao da će biti okrunjen slavom. Dobro je znao što ljudska zloča može učiniti, ali je također znao što sve Bog može učiniti. Znao je da bez križa nikada ne može biti slavodobitnog vijenca. Iznad križa je kruna, iznad poraza pobjeda i iznad smrti život. Križ nije kraj. To je početak snage koja se širi cijelim svijetom. To je obećanje Isusovim učenicima da ništa neće moći sprječiti širenje kraljevstva Božjeg. Za Isusa križ nikada nije poraz, to je put do slave. On je bio na svom putu do Kalvarije, ali je bio i na putu do pobjedničkog trona.

Ova je knjižica pokušaj trojice svećenika da nam po Kristovu križu pomognu u prihvaćanju naših križeva, da ih s ljubavlju nosimo i pridružimo ih Kristovu križu jer samo će tako naši križevi postati spas i nama i mnogim drugim ljudima. Neka obilje Božjeg blagoslova prati sve one koji s ljubavlju prihvaćaju križ života i s Kristom žele koračati prema uskrsnuću. (Iz Úvoda, + Dražen Kutleša, biskup)

NOVE KNJIGE U KNJIŽARAMA "JOSIPA TURČINOVICA"

Eufrazijeva 22, 52440
Poreč, Tel: 052 451 784

Izdavačka kuća JOSIP TURČINOVIC d.o.o.,
Pazin, narudžbe tel. 052/ 624 342
Prodavaonice:
PAZIN, A. Kalca 2, tel. 052/ 621 082
PULA, Danteov trg 1, tel. 052/ 216 498

Posjetite nas!

Iz ponude izdvajamo:

- prigodne čestitke
- krsne haljinice, šalove (za krštenje i krizmu odraslih)
- uspomene na sakramente (krštenje, prva pričest, krizma, vjenčanje)
- veliki izbor svijeća za razne prigode (parafinske, voštane i tekući vosak)
- kolar košulje, misno vino, ampulice, hostije
- križeve, krunice, kipove, uokvirene slike, svijećnjake, tamjan i tamjanice
- veliki izbor knjiga vjerskih izdavača
- (molitvenici, katekizmi, priručnici, životopisi svetaca, slikovnice,...)
- božićni assortiman (jaslice, figurice za jaslice,...)
- DVD vjerske tematike za djecu i obitelj

Ivana Lakota

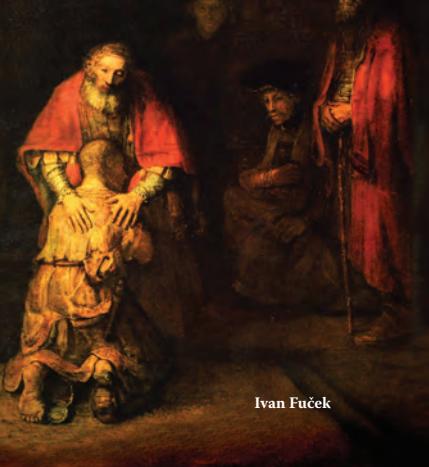
DODIR NEBA S KRIŽA

Križni put

ISPOVJEDNIK I POKORNÍK

MORALNO - DUHOVNI ASPEKTI

Ivan Fuček

Radio Istra

Učka 96,9 - Pula 98,0 - Rovinj 88,0 - Buje 97,9
Umag 107,3 - Rabac 92,1 - Poreč 98,5

KAP ZA DOBAR DAN

- duhovna misao za bolji početak dana
- od ponedjeljka do subote u 06:30

PUTEVIMA VJERE

- srednja vjerska emisija
- petkom u 17:04

SUSRET S IZVOROM

- komentar nedjeljnog Evanđelja
- nedjeljom u 8:30